

BELEIDSPLAN GROENBEHEER GEMEENTE RENKUM

Colofon

Dit rapport is in opdracht van de gemeente Renkum samengesteld door:

Eco Consult - Groen Milieu & Management
Ingenieurs- en adviesbureau voor de groene sector, milieu en management
Breukinklaan 52, 6951 NB Dieren
telefoon: 0313 42 00 66
fax: 0313 4962 25
e-mail: info@ecoconsult-gmm.nl
website: www.ecoconsult-gmm.nl

Foto's: Gemeente Renkum of Eco Consult (tenzij anders vermeld bij de foto)

Maart 2011

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever in overleg met de samensteller.

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Noch de auteurs, noch de opdrachtgever stellen zich aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van onjuistheden en/of onvolkomenheden ten gevolge van het gebruik van deze uitgave.

Beleidsplan groenbeheer gemeente Renkum

Opdrachtgever: Gemeente Renkum

Contactpersoon: Dhr. E. Vink

Opdrachtnemer: Eco Consult - Groen, Milieu & Management BV

Samenstellers: M. Teunissen, R. Lieverse en S. Roering

Datum: maart 2011

INHOUD

SAMENVATTING	9
1. INLEIDING	13
1.1 Aanleiding en doel	13
1.2 Aanpak	13
1.3 Afbakening	14
1.4 Vervolg	14
2. INVENTARISATIE EN ANALYSE	17
2.1 Bestaand beleid	17
2.2 Huidig beheer	18
2.3 Waardering van het onderhoud	20
2.4 Aandachtspunten	23
2.5 Oplossingsrichtingen	25
3. UITGANGSPUNTEN, RANDVOORWAARDEN EN DOELEN	31
3.1 Uitgangspunten beleid	31
3.2 Randvoorwaarden	32
3.3 Doel groenbeheer	34
4. VISIE OP HET GROENBEHEER	37
4.1 Algemene visie	37
4.2 Effectief en efficiënt groenbeheer	40
4.3 Kwaliteitsgestuurd beheren	41
4.4 Beleving, gebruik en identiteit	43
4.5 Ecologisch groenbeheer	45
4.6 Duurzaamheid	47
4.7 Betrokkenheid	49
5. PROJECTEN, REGULIER ONDERHOUD EN KOSTEN	53
5.1 Projecten en activiteiten	53
5.2 Huidige kwaliteitsbeeld groenonderhoud	56
5.3 Gewenst kwaliteitsbeeld groenonderhoud	59
5.4 Scenario's	61
5.5 Conclusies	64
6. ORGANISATIE EN COMMUNICATIE	67
6.1 Samenwerkingsverband PERMAR	67
6.2 Planmatig werken versus servicegericht werken	68
6.3 Communicatie	70
7. AANBEVELINGEN	73

Naast het hoofdrapport zijn de volgende afzonderlijke plandelen opgenomen:

➤ **BIJLAGEN**

BIJLAGE A:	BELEIDSKADER - SAMENVATTINGEN
BIJLAGE B:	SCHRIFTELIJKE REACTIES EINDCONCEPT
BIJLAGE C:	MELDINGEN ONDERHOUD GROEN
BIJLAGE D:	ENQUETE GROENBEHEER EN RESULTATEN
BIJLAGE E:	ANALYSE BEGROTING GROENONDERHOUD

➤ **CATALOGUS ONDERHOUD GROEN**

➤ **WERKPAKKETTEN**

➤ **KAARTEN**

KAART 1-5 FUNCTIONELE EENHEDEN
KAART 1-5 KWALITEIT

“Investeren in groen is 6 halen en 1 betalen. Je betaalt één keer het groen en krijgt er voor terug gezondheid, economische waarde op velerlei gebied, natuur, integratie en milieu. Groen moet niet gezien worden als kostenpost maar als iets dat wat oplevert.”

*oud-minister Cees Veerman,
tijdens de prijsuitreiking Entente Florale*

LEESWIJZER

Het Beleidsplan groenbeheer bestaat uit 7 hoofdstukken.

Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding en de totstandkoming van het plan weer.

Hoofdstuk 2 en 3 geven de werkwijze van het onderhoud van het openbaar groen anno 2011 weer. Tevens is aangegeven binnen welke (beleids)kaders dit wordt uitgevoerd.

De visie op het groenbeheer in hoofdstuk 4 vormt het hart van het plan. Hierin is aangegeven wat het beleid van de gemeente is voor beheer en onderhoud van het openbare groen. Vragen over groenonderhoud en -beheer kunnen hier aan worden getoetst. Het geeft ook aan wat het beeld van het groen op termijn is.

Groen is nooit af, met alleen het formuleren van een visie wordt er nog niets veranderd. In hoofdstuk 5 zijn daarom acties opgenomen die op kortere of langere nodig of wenselijk zijn om het beleid uit te voeren.

Omdat een plan moet gaan leven in de praktijk is in hoofdstuk 6 uitgewerkt wat de raakvlakken met de uitvoerende organisatie zijn en wat communicatie daarin kan betekenen.

Het plan wordt in hoofdstuk 7 afgesloten met aanbevelingen voor het groenbeheer.

In de hoofdstukken wordt regelmatig verwezen naar andere documenten en bronnen, deze zijn terug te vinden in het plandeel BIJLAGEN.

De basis van het plan is in 2008-2009 tot stand gekomen en in 2011 geactualiseerd naar aanleiding van wijzigingen op het gebied van organisatie en financiën.

SAMENVATTING

Gemeente Renkum wordt door velen - inwoners en bezoekers - gezien als een zeer fraaie groene gemeente. Het belang van veel en goed onderhouden groen wordt tegenwoordig meer en meer erkend. Dit wordt onderstreept door de uitkomsten van diverse onderzoeken naar de bijdrage van groen aan leefbaarheid, gezondheid, milieu, economie en natuur. Hieruit blijkt steeds weer dat de uiteindelijke baten van groen vele malen hoger zijn dan de directe kosten voor het onderhoud.

Visie

Langdurig een groene gemeente blijven vraagt om een actueel en breed gedragen beleid. Beleid en visie op de structuur en inrichting van het groen is op hoofdlijnen vastgelegd in het Groenstructuurplan (2004). Voorliggend Beleidsplan groenbeheer is een nadere uitwerking daarvan voor het beheer en onderhoud van de openbare groenvoorzieningen. Het plan verwoordt de gemeentelijke visie op het groenonderhoud en formuleert richtlijnen aan de hand waarvan de praktische uitvoering gestalte zal krijgen.

Het plan geeft aan waarop het gemeentelijk onderhoud zich in de periode 2011-2020 zal richten en introduceert hiervoor de “Zeven groene loten”:

- Het groenbeheer is effectief en wordt op efficiënte wijze uitgevoerd.
- Het beheer van het openbaar groen is kwaliteitsgestuurd.
- Het groenbeheer is primair gericht op beleving en gebruik van openbaar groen door inwoners en bezoekers.
- Het groenbeheer is secundair gericht op de ecologische betekenis van het openbaar groen.
- Het groenbeheer vindt op milieuvriendelijke wijze plaats.
- Betrokkenheid en/of participatie van bewoners en gebruikers bij het groenbeheer is gewaarborgd.
- Het groenbeheer richt zich op het in standhouden, vergroten en ontwikkelen van de lokale identiteit van het openbaar groen.

Projecten

Het plan formuleert vervolgens 28 projecten om deze beleidsthema's ten uitvoer te brengen. De kosten hiervoor zijn geraamd op € 275.000,=. Daarnaast zijn gedetailleerde werkpakketten samengesteld voor de groenvoorzieningen en kwaliteitsomschrijvingen voor het onderhoud op drie niveaus (sober, basis en plus) opgenomen. Hiermee zijn de resultaten van het groenbeheer inzichtelijk, meetbaar en kan gericht (bij)gestuurd worden.

Huidige situatie versus gewenste situatie

Evenals het Groenstructuurplan concludeert dit Beleidsplan groenbeheer dat de (beeld)kwaliteit van het groenonderhoud te laag is. Dit is het gevolg van diverse bezuinigingen uit het verleden en het feit dat een deel van het groenareaal ‘versleten’ is en gerenoveerd moet worden. Uit interviews, veldverkenningen en de doorrekening komt naar voren dat in de huidige situatie als gemiddelde onderhoudskwaliteit slechts het niveau ‘Sober’ gerealiseerd wordt, terwijl volgens het Groenstructuurplan gestreefd moet worden naar een gemiddeld niveau ‘Basis’. De doorrekening van de huidige situatie levert het volgende kostenplaatje op:

KOSTEN HUIDIGE SITUATIE (ANNO 2011)			
Berekende kosten	Beschikbaar binnen begroting	Extra benodigd (structureel)	Investering renovaties (eenmalig)
€ 1.380.000	€ 1.400.000	€ 0	€ 100.000

Het Beleidsplan groenbeheer schetst tevens het gewenste kwaliteitsprofiel. Hierbij worden begraafplaatsen, centrumgebieden, parken en bijzondere punten onderhouden op het niveau ‘Plus’; woongebieden en sportparken krijgen het niveau ‘Basis’; het onderhoudsniveau ‘Sober’ ten slotte beperkt zich tot de werkgebieden en het buitengebied. Deze indeling is op maat gemaakt voor de Renkumse situatie, waarbij de variatie aan ligging, functie en inrichting gekoppeld is aan het meest passende kwaliteitsniveau van het onderhoud.

Doorrekening van de gewenste onderhoudssituatie levert het volgende beeld op:

KOSTEN GEWENSTE SITUATIE			
Berekende kosten	Beschikbaar binnen begroting	Extra benodigd (structureel)	Investering renovaties (eenmalig)
€ 2.130.000	€ 1.400.000	€ 730.000	€ 350.000

Organisatie

Ten aanzien van de organisatie brengt het beleidsplan in beeld dat de inzet van het werkvoorzieningsschap Permar als vaste partner in de uitvoering (‘Groen moet je sociaal doen’) vraagt om extra aandacht op het gebied van opleiding en het voeren van de gemeentelijke regie. Ook het kwaliteitsgestuurde werken vraagt om een andere werkhouding en aanpak van het onderhoud, zowel bij de aannemers als de eigen medewerkers. Verder geldt dat binnen de organisatie gezocht zal moeten worden naar een goed evenwicht tussen planmatig werken en het verlenen van service aan de inwoners.

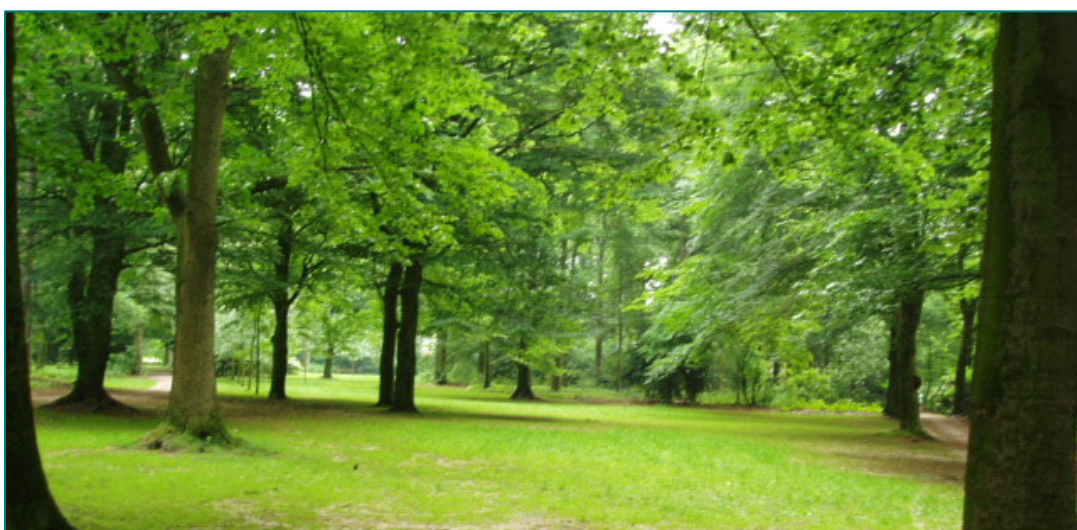
Aanbevelingen

Het beleidsplan geeft als belangrijke aanbeveling mee om de uitvoerders (eigen dienst en/of aannemers) verantwoordelijk te maken voor het beeld van de totale openbare ruimte over een periode van meerdere jaren. Op deze manier wordt het werken met een lange termijnvisie en een integrale werkhouding als vanzelf gestimuleerd, hetgeen zal leiden tot een hoger, meer gelijkmatig kwaliteitsbeeld van de openbare ruimte.

Gezien de betekenis van groen voor de leefbaarheid in de breedste zin van het woord wordt verder aanbevolen om niet te bezuinigen, maar juist te investeren in de kwaliteit van het groen door de openbare ruimte als geheel per deelgebied systematisch op te knappen. In aansluiting op de groene kwaliteiten en ambities van de gemeente Renkum kan deze aanpak een nieuwe impuls betekenen voor een duurzaam en veelzijdig groenbeeld. Door speciale aandacht te schenken aan de beheerbaarheid van het nieuw aangelegde groen en mogelijkheden voor areaalvermindering en/of participatie van bewoners en bedrijven te benutten, kunnen de investeringen op termijn voor een deel terugverdiend worden.

Planproces

Het beleidsplan is gedurende een doorlooptijd van ruim één jaar tot stand gekomen, waarbij veel aandacht is geweest voor een brede inbreng van ideeën en standpunten vanuit samenleving en politiek. Zo is gewerkt met een interne projectgroep en een klankbordgroep en is een publieksenquête over het groenbeheer gehouden. Tot slot is een informatieve excursie georganiseerd voor de raadsleden, de klankbordgroep en de buurtvereniging van de bezochte wijk. Door deze brede aanpak is een beleidsplan ontstaan dat aansluit op de Renkumse wensen en ideeën ten aanzien van het groenbeheer, zodat naar verwachting een breed draagvlak bestaat voor de uitvoering van het beleid.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Gemeente Renkum wordt door velen - inwoners en bezoekers - gezien als een zeer fraaie, groene gemeente. Dit komt niet alleen door het landschappelijk gevarieerde en bosrijke buitengebied, maar juist ook door de aanwezigheid van aantrekkelijk en afwisselend groen in de dorpen.

Langdurig een groene gemeente blijven vraagt in de eerste plaats om een actueel en breed gedragen beleid. Het beleid en de visie op het openbaar groen is op hoofdlijnen vastgelegd in het **Groenstructuurplan (2004)**. In de tweede plaats is het van belang om een duidelijke en evenwichtige visie te hebben op het groenbeheer en richtlijnen vast te stellen, zodat de praktische uitvoering gestalte kan krijgen. Daarom heeft de gemeente dit Beleidsplan groenbeheer opgesteld waarmee de kaders en voorwaarden voor een duurzaam groenbeheer worden vastgesteld.

Het beleidsplan geeft aan waarop het gemeentelijke onderhoud zich moet richten. De onderwerpen kwaliteit, efficiënt en doelgericht werken, aantrekkelijkheid van het groen, ecologisch beheer, duurzaamheid en participatie staan hierbij centraal.

1.2 Aanpak

De gemeente Renkum heeft adviesbureau Eco Consult benaderd om samen met haar het beleidsplan op te stellen en nader uit te werken. Voorafgaand en tijdens het planproces is veel aandacht besteed aan het laten ontstaan van draagvlak bij de inwoners, maatschappelijke organisaties, gemeentelijke organisatie en politiek. Er is gewerkt met een gemeentelijke projectgroep met groene vakdeskundigen en een breed samengestelde **klankbordgroep**. De klankbordgroep heeft ideeën aangereikt en mede richting gegeven aan het beleid en heeft de tussentijdse resultaten getoetst. Naar aanleiding van het eindconcept zijn ook schriftelijke reacties binnengekomen. Deze reacties zijn opgenomen in bijlage B, aangevuld met een overzichtstabel die aangeeft welke opmerkingen en aanvullingen in het voorliggende rapport zijn opgenomen.

De inwoners hebben inbreng geleverd door het meedoen aan een brede **enquête**. Per dorp zijn twee actief betrokken inwoners in de gelegenheid gesteld om mee te denken en te praten over het plan.

Inzicht in de huidige werkwijze binnen het groenbeheer is verkregen door rechtstreekse inbreng vanuit de projectgroep aan te vullen met **interviews** met sleutelfiguren uit de buitendienst. Het gemeentebestuur is tenslotte geregeld geïnformeerd over de voortgang en de gemeenteraad heeft tijdens een informatieve excursie kennis kunnen nemen van belangrijke ingrediënten van het plan.

1.3 Afbakening

Het beleidsplan heeft betrekking op alle **gemeentelijke groenvoorzieningen** binnen de dorpen. Behalve de verbindende laanbeplantingen tussen de dorpen met bijbehorende bermen, valt al het overige groen in het buitengebied buiten het kader van dit plan. Ook het groen in eigendom van particulieren, bedrijven of instellingen is geen onderdeel van het plan.

1.4 Vervolg

Dit Beleidsplan groenbeheer geeft een visie op het toekomstige groenbeheer en formuleert de kaders en richtlijnen voor de uitvoering. De praktische vertaling zal plaatsvinden in aparte beheer- of werkplannen voor wijken of dorpen en grotere groengebieden als parken en begraafplaatsen. Daarnaast komen uit het beleidsplan diverse nog uit te voeren acties naar voren voor het ontwikkelen van thematische plannen en instrumenten om het beleid handen en voeten te geven. Enkele instrumenten zijn binnen het kader van het plan al uitgewerkt en opgenomen als afzonderlijke rapportages bij het plan:

- Catalogus onderhoudskwaliteiten.
- Werkpakketten groenbeheer.

2. INVENTARISATIE EN ANALYSE

2.1 Bestaand beleid

Het vigerende beleid bepaalt de kaders en levert de vertrekpunten voor het Beleidsplan groenbeheer. Hiervoor zijn de onderstaande nota's, plannen en documenten relevant:

- Groenstructuurplan 'Buiten zicht' (2004);
- Bosbeleidsplan gemeente Renkum (2002);
- Watervisie 'Renkum werkt aan water' (2007);
- Landschapsonwikkelingsplan Renkum (2005);
- Beleidsnota wegbeheer Renkum 2006-2010 (2005);
- Milieunota Renkum 2008 - 2012 (2008);
- Parkenplan: Reconstructie- en beheerplan Park Bato's Wijk (2006);
- Juryrapport Nationale competitie Entente Florale voor Oosterbeek (2004);
- Meerjarenbeleidsplan (2008).

Uit deze plannen zijn de beleidslijnen af te leiden die van belang zijn voor het beleidsplan Groenbeheer. Voor een uitgebreide samenvatting wordt verwezen naar bijlage A.

Het Groenstructuurplan benoemt als basis dat karakteristieke groene elementen behouden en versterkt moeten worden en gestreefd wordt naar een efficiënt en duurzaam te beheren groenareaal.

Het openbaar groen wordt ingedeeld in een hoofdgroenstructuur en een groenstructuur op wijkniveau. Deze groenstructuren moeten in samenhang gezien worden met het landschap en natuurterreinen in het buitengebied. De nadruk ligt hierbij op de overgangen van stedelijk naar landschappelijk gebied en de verbindende functie van lanen.

De visueel-ruimtelijke, cultuurhistorische en ecologische betekenis van groen wordt in de groenvisie specifiek benoemd. Hierbij geldt dat de visueel-ruimtelijke betekenis van het groen centraal staat en de cultuurhistorische waarde daarnaast een belangrijk aandachtspunt is. Aangezien de belangrijke ecologische verbindingen alle in het buitengebied gesitueerd zijn, wordt de ecologische betekenis van openbaar groen van ondergeschikt belang geacht. Het plan schetst per dorp een korte karakteristiek van het groen en doet voorstellen om deze te versterken.

Het juryrapport van de Entente Florale adviseert daarentegen binnen het stedelijk groen meer ruimte te creëren voor de ecologische component. Infiltratie van water wordt gezien als een andere belangrijke - nog verder te ontwikkelen - functie van groengebieden. Mede in samenhang hiermee is het algeheel stopzetten van het gebruik van bestrijdingsmiddelen benoemd als een zwaarwegende prioriteit.

Het gemeentelijke milieubeleid is momenteel erop gericht om het beheer van gemeentelijke terreinen uit te voeren met een minimaal gebruik van (water)milieubelastende middelen. Verder is het gemeentelijke streven vastgelegd dat in 2010 minimaal 50% van de inkopen duurzaam is (conform de landelijk opgestelde duurzaamheidscriteria).

Het bestaande groenbeleid gaat uit van één gelijk kwaliteitsniveau voor het gehele groenareaal. Wel geldt dat in het reconstructieplan voor Park Bato's wijk de aanbeveling is opgenomen om het park in de toekomstige situatie op een hoger dan gemiddeld kwaliteitsniveau te onderhouden. Vanuit het wegenonderhoud wordt inmiddels als het gaat om de kwaliteit van het onderhoud een tweedeling gehanteerd: een hoge onderhoudskwaliteit geldt voor stadsontsluitingswegen, winkel-erven, pleinen en voetpaden; een redelijke kwaliteit wordt gehanteerd voor de overige wegen. Vanuit de discipline Reiniging wordt momenteel gewerkt aan een voorstel voor het hanteren van 3 verschillende kwaliteitsniveaus voor wat betreft het onderwerp zwerfvuil: hoog, standaard en laag.

2.2 Huidig beheer

Binnen de gemeentelijke organisatie zijn de teams Groen, Grijs en Landmeten (GGL) en het team Serviceteam verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte.

Het team GGL is verantwoordelijk voor beleid, plannen en werkvoorbereidende taken als het opstellen van bestekken, directievoering en het houden van aanbestedingen. Tevens ligt bij dit team de eindverantwoording voor het onderhoud. Het team verzorgt de werkplanningen en houdt toezicht op de diverse aannemers. De personele samenstelling is als volgt:

Team Groen, Grijs en Landmeten (GGL)	
<i>Specialisme</i>	<i>Aantal personen</i>
Teamleider	1
Beleidsmedewerker groen	2
Projectmedewerker groen	2
Uitvoerder groen	1
Medewerker civiel	4
Landmeter	3
Totale bezetting	13

Het Serviceteam is verantwoordelijk voor de praktische uitvoering van de voorkomende onderhoudswerkzaamheden.

Er zijn twee wijkopzichters die leiding geven en een aantal specialisten. Hierbij is een onderverdeling gemaakt in een team oost (Oosterbeek, Heveadorp en Doorwerth) en een team west (Renkum, Heelsum en Wolfheze). De samenstelling van de teams is als volgt:

Team Serviceteam	
Specialisme	Aantal personen
Teamleider	1
Opzichter	1
Administratieve ondersteuning	1
Servicemedewerker	7
Bosbeheer	1**
Bomenbeheer	3
Tractor chauffeur	2
Stratenmaker	4**
Medewerker riolering	1**
Vastgoed/werkplaats	2**
Verkeer	2**
Sportparken	3*
Begraafplaatsen	2**
Kinderboerderij	1**
Reiniging	2**
Totale bezetting	33 personen

* excl. 2 medewerkers Permar; **taken vallen buiten de kaders van dit plan.

De beheer- en onderhoudstaak bestaat enerzijds uit **planmatig** onderhoud en anderzijds uit **servicegericht** onderhoud.

Planmatig onderhoud

Het **niet-specialistische** planmatige onderhoud is in de vorm van een integraal groenbestek uitbesteed aan het werkvoorzieningsschap Permar. Dit onderhoudsbestek heeft betrekking op de onderdelen maaien, onkruidbeheersing in plantsoenen en verhardingen, snoeien, zwerfafval verzamelen en blad ruimen. Het bestek is een combinatie van een beeldbestek en een frequentiebestek. Permar besteedt vervolgens bepaalde werkzaamheden uit aan onderaannemers indien zij niet over de benodigde machines of vakdeskundigen beschikken.

Het **specialistische** planmatige onderhoud wordt grotendeels in eigen beheer uitgevoerd door eigen (vak)medewerkers dan wel op regiebasis door externe partijen. Het gaat hierbij om het bomenbeheer, bosbeheer, beheer van de sportvelden en begraafplaatsen, de kinderboerderij en reiniging.

Servicegericht onderhoud

De servicemedewerkers voeren het kleinschalige onderhoudswerk uit in de totale openbare ruimte inclusief groenvoorzieningen, dat voortvloeit uit afspraken met bewoners of meldingen via de servicelijn voor zover deze niet onder het be-

stekswerk vallen. Tevens assisteren deze medewerkers bij evenementen, zoals bijvoorbeeld de Airbornewandeltocht. De servicemedewerkers zijn allround inzetbaar en ingedeeld in 4 teams van steeds 2 medewerkers voor een vast werkgebied.

Budget

De kosten voor het groenonderhoud zijn verdeeld over diverse kostenplaatsen in de gemeentelijke begroting. Omdat groen een ruim takenpakket omvat en nauw verbonden is met het beheer van de totale openbare ruimte is hier een breed scala van activiteiten in ondergebracht. Dit geeft soms een wat vertekend beeld van de kosten van het groen in de gemeente. In bijlage E is een specificatie van de begroting opgenomen.

Begroting groene taken 2011			
Functie	Omschrijving	Bedrag	Taken
210	Wegen, straten en pleinen	€ 233.000	Onkruidbestrijding op verharding, blaasruimen, maaien bermen
530/531	Eigen sportaccommodaties	€ 467.000	Onderhoud groen (4 pers), maaien velden
560	Plantsoenen en parken	€ 2.083.000	Onderhoud groen (bestek), toezicht, boombeheer, servicemeldingen, beleid, werkvoorbereiding
724/732	Begraafplaatsen	€ 65.000	Onderhoud groen
	TOTAAL BEGROTING	€ 2.848.000	
	Totaal t.b.v. Beleidsplan groenbeheer (waarvan € 540.000 in groenbestek)	€ 1.400.000	

2.3 Waardering van het onderhoud

Er zijn geen representatieve onderzoeken bekend binnen de gemeente waarin specifiek gevraagd is naar de mening van inwoners over de inrichting en het onderhoud van het openbaar groen. Wel kan aan de hand van het gemeentelijke registratie-systeem voor onderhoudsmeldingen gebruik gemaakt worden.

Daarnaast heeft in het kader van het opstellen van voorliggend beleidsplan een enquête plaatsgevonden over het onderwerp groenbeheer. Op basis hiervan kan een voorzichtige indruk gegeven worden hoe de bewoners het Renkumse groen en het onderhoud ervaren.

Registratiesysteem onderhoud

De gemeente werkt met een uitgebreid registratiesysteem voor de meldingen van inwoners over het onderhoud. De meldingen worden in de vorm van werkopdrachten neergelegd bij de servicemedewerkers voor afhandeling.

De meldingen zijn ingedeeld naar categorie (zie bijlage C). Voor wat betreft het groenonderhoud ligt het zwaartepunt van de meldingen op:

- Bomen: het gaat dan om de aanwezigheid van gebroken takken, overhangend takken of algemene overlast.
- Beplanting: het gaat veelal om achterstallige snoei en overlast door overhangende takken.
- Zwerfafval: het gaat om illegale stort, de aanwezigheid van grof afval en bepaalde locaties met veel zwerfafval.

Klachtgevoelige onderwerpen als onkruidgroei, maaiwerk en het onderhoud van speelvelden kennen slechts weinig meldingen.

Bovenstaande gegevens geven een indicatie wat inwoners vinden van het huidige groenonderhoud:

1. Onkruidbeheersing, maaiwerk en onderhoud van speelvelden zijn goed afgestemd op de behoefte van de inwoners.
2. In het onderhoud van bomen en beplantingen is meer aandacht nodig om overhangende takken en achterstallige snoei te voorkómen.
3. Ruimen van zwerfafval moet wellicht intensiever of zich meer richten op de vervuilingsgevoelige locaties.
4. Aanwezigheid van zwerfafval, overhangende takken wordt door inwoners eerder als overlast ervaren dan de groei van onkruid, matig maaiwerk of onderhoud van speelvelden.

Enquête Beleidsplan groenbeheer

In december 2008 is in een plaatselijk weekblad en op de gemeentelijke website een enquête geplaatst waarin de inwoners van Renkum gevraagd werd te reageren op een aantal onderwerpen op het gebied van de inrichting en het onderhoud van groen. Ruim 180 inwoners hebben deelgenomen. Hieronder zijn per onderwerp de uitkomsten weergegeven.

1. Huidige **onderhoudskwaliteit**: het merendeel beoordeelt de kwaliteit van het groenonderhoud als voldoende (38%) of matig (30%), 15% vindt de kwaliteit goed en 18% geeft een onvoldoende;

2. **Zonering** in onderhoudskwaliteit: een kleine meerderheid (58%) vindt dat de kwaliteit van het onderhoud overal in de gemeente gelijk moet zijn. De overige ondervraagden (42%) zijn van mening dat de kwaliteit per gebiedstype best verschillend mag zijn.
3. Gewenste **kwaliteitsniveau per gebied**: in geval toch gekozen zou worden voor het werken met verschillende kwaliteitsniveaus wordt de volgende kwaliteitsverdeling als wenselijk ervaren. De kwaliteit 'plus' in centrumgebieden (54%) en parken (58%); een basiskwaliteit voor woonbuurten (66%), begraafplaatsen (52%), hoofdwegen (68%), sportterreinen (66%) en het buitengebied (52%); de kwaliteit 'sober' mag alleen gelden voor bedrijventerreinen (59%).
4. Gebruik van **bestrijdingsmiddelen**: het merendeel vindt dat chemische bestrijdingsmiddelen alleen incidenteel gebruikt mogen worden (61%). De groep die vindt dat bestrijdingsmiddelen in het geheel niet gebruikt moeten worden (21%) is ongeveer even groot als de groep die de toepassing van chemische middelen prima vindt (18%).
5. Belangrijkste **functies van het groen**: als belangrijkste functie van het groen wordt genoemd de mogelijkheid voor wandelen of fietsen (66%), gevolgd door natuur (58%), om naar te kijken (50%) en ten behoeve van sport en spel (39%). Als minst belangrijk worden genoemd uitlaatmogelijkheid voor de hond (48%) en afscherming (23%).
6. Ruimte voor **natuurwaarden**: een groot deel (49%) vindt dat op bepaalde plaatsen in de wijken extra ruimte gemaakt zou moeten worden voor natuur. Een bijna even grote groep (40%) vindt zelfs dat het openbaar groen overal waar mogelijk ingericht en beheerd zou moeten worden voor natuur. Slechts weinigen (11%) vinden dat natuur niet thuis hoort in bebouwd gebied.
7. **Variatie** in groen: een kleine meerderheid (57%) is tevreden over de huidige variatie in het groen. Een deel van deze groep (39%) geeft aan dat het groen echter nog wel gevarieerder zou mogen. Een ander groot deel van de ondervraagden (42%) geeft aan de variatie onvoldoende te vinden.
8. **Kosten** voor het groenonderhoud: een duidelijke meerderheid (67%) beoordeelt het groenonderhoud als belangrijk en geeft aan dat het meer mag kosten als hier een betere kwaliteit tegenover staat.
9. **Participatie**: de meerderheid van de ondervraagden (64%) geeft aan op een of andere manier actief betrokken te willen zijn bij het groenonderhoud: ofwel door mee te denken (33%), mee te werken (13%) of beide (18%).

In bijlage D zijn de enquête en een meer uitgebreid overzicht van de resultaten opgenomen.

2.4 Aandachtspunten

Tijdens de gehouden interviews, gesprekken met medewerkers en een oriënterend veldbezoek zijn de onderwerpen die extra aandacht vragen binnen het huidige groenbeheer duidelijk naar voren gekomen. De genoemde onderwerpen kunnen gegroepeerd worden naar vier verschillende thema's:

- beleidsprincipes;
- vormgeving;
- gebruik en beheer;
- randvoorwaarden.

Onderstaande schema maakt deze verdeling inzichtelijk, waarna per thema een korte toelichting volgt op de hieronder vallende aandachtspunten.

<i>Beleidsprincipes</i>	<i>Vormgeving</i>	<i>Gebruik en beheer</i>	<i>Randvoorwaarden</i>
Ecologisch groenbeheer	Inbreng beheer	Kwaliteitsniveau onderhoud	Afstemming onderhoud
Milieuaspecten groenonderhoud	Esthetische waarde openbaar groen	Oneigenlijk gebruik van groen	Aansturing en controle
	Snippergroen	Onkruidbedekking beplantingen	Budget
	Versleten groen		

Beleidsprincipes

Ecologisch groenbeheer

In de huidige situatie ligt binnen het ecologisch groenbeheer ongewild soms het accent te veel op kostenbeheersing en te weinig op het bereiken van meerwaarde voor natuur. Hierdoor wordt over het algemeen niet het verwachte resultaat behaald. Dit leidt dan weer tot vermindering van het draagvlak voor natuur in de kom vanwege de onverzorgde uitstraling die hier dan het gevolg van is.

Milieuaspecten onderhoud

In het groenonderhoud wordt incidenteel gebruik gemaakt van chemische bestrijdingsmiddelen. Het onkruidvrij houden van verhardingen behoort echter ook tot het takenpakket; hierbij wordt structureel gebruik gemaakt van chemische middelen. Buiten het al of niet gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is het onderwerp duurzaamheid in breder verband geen item binnen het groenbeheer.

Vormgeving

Inbreng beheer

Bij stedelijke uit- of inbreidingen of herinrichting van de openbare ruimte wordt beperkt rekening gehouden met de gevolgen voor het beheer en onderhoud. Dit zorgt soms voor niet of moeilijk te onderhouden objecten en kan betekenen dat er onvoldoende financiële middelen aanwezig zijn om het structurele onderhoud te kunnen bekostigen.

Esthetische waarde openbaar groen

Over het algemeen genomen zijn vormgeving, samenstelling en beplantingskeuze van de gemeentelijke groenvoorzieningen vrij sober en standaard. Er zijn binnen de woonkernen diverse locaties aan te wijzen die vragen om een inrichting en beplantingsopbouw die meer aansluit bij het karakter van de plek.

Snippergroen

Een deel van het groenareaal bestaat uit (zeer) smalle groenstroken die direct grenzen aan particulier eigendom. Deze groenstroken zijn duur in het onderhoud en klachtgevoelig, terwijl ze in veel gevallen niet of nauwelijks bijdragen aan het groenbeeld.

Versleten groen

Veel beplantingsvakken zijn gedateerd en aan vervanging toe. In de huidige wijze van budgetteren is geen afschrijving en vervanging opgenomen. Groenvoorzieningen kunnen nu slechts mondjesmaat gerenoveerd worden of er moet gewacht worden totdat het gehele gebied opnieuw wordt ingericht. Deze gang van zaken leidt ertoe dat op veel plaatsen het gewenste kwaliteitsniveau niet gehaald wordt of kan worden.

Gebruik en beheer

Kwaliteit groenonderhoud

Naar voren is gekomen dat het hanteren van één beheerkwaliteit voor het gehele groenareaal als niet passend gezien wordt. De functie, ligging, gebruik en inrichting van groenobjecten variëren sterk en vragen soms om een hogere kwaliteit of maken juist een lagere onderhoudsinspanning mogelijk. In de praktijk krijgen ook nu bepaalde groenobjecten als vanzelf meer of minder aandacht in het onderhoud.

Oneigenlijk gebruik van groen

Het illegaal in gebruik nemen en bij de tuin voegen van gemeentelijk groen komt regelmatig voor. Terugvorderen kost veel energie en is vaak zonder resultaat door het ontbreken van beleid en richtlijnen. Als gevolg hiervan komt het voor dat als gevolg van verjaring openbaar groen particulier eigendom wordt.

Onkruidbedekking beplantingen

Door de deskundige medewerkers wordt de vanuit het bestek toegestane maximale onkruidbedekking als te hoog ervaren. In de huidige situatie is in beplantingen namelijk een bedekkingsgraad tot 40% toegestaan. Dit wordt als niet passend ervaren binnen het Renkumse kwaliteitsbeeld.

Randvoorwaarden

Afstemming onderhoud

De afstemming tussen onderhoudswerkzaamheden kan beter. Onderhoudswerkzaamheden op het gebied van groen, wegen en reiniging worden niet structureel op elkaar afgestemd. Dit heeft tot gevolg dat het voorkomt dat de kwaliteit van de openbare ruimte als geheel geen eenduidige uitstraling heeft. Hiermee worden kansen voor efficiënt werken gemist of kan sprake zijn van contraproductiviteit. Voorbeelden hiervan zijn dat bij uitvoering van een schoffelronde niet gelijktijdig het zwerfvuil wordt verwijderd of dat bij het uitharken grond terechtkomt op de aangrenzende verharding waarmee een nieuwe voedingsbodem kan ontstaan voor onkruid.

Aansturing en controle

Het blijkt in de praktijk soms moeilijk om sturing te geven aan het onderhoud. Hierdoor wordt niet altijd de overeengekomen onderhoudskwaliteit gehaald. Een combinatie van factoren is hier debet aan. Belangrijkste oorzaken hiervan zijn ingewikkelde communicatielijnen met uitvoerende partijen onder meer als gevolg van herhaaldelijke onderaanbesteding, het ontbreken van afspraken over toezicht en verrekening, het ontbreken van een boeteclausule en intern draagvlak voor het opleggen hiervan. Gevolg hiervan is dat de aannemende partijen onvoldoende geprikkeld worden tot het leveren van de gewenste kwaliteit en het uitvoeren van onderhoud op basis van een lange termijnvisie.

Budget

Het budget voor beheer en onderhoud van groenvoorzieningen staat behoorlijk onder druk, aangezien uitbreiding van het groenareaal niet één op één vertaald wordt in de vorm van budgetverhoging. Ook inflatie-correcties worden niet standaard toegepast. Daarboven geldt dat in 2009 en 2010 per saldo een taakstellende bezuiniging voor groen en wegen is opgelegd van in totaal € 200.000,=.

2.5 Oplossingsrichtingen

Uit de interviews, gesprekken met medewerkers en veldbezoek is tevens een aantal oplossingsrichtingen naar voren gekomen om uitwerking te geven aan de hiervoor benoemde aandachtspunten:

A. Kwaliteitsgestuurd werken

Door groenobjecten afhankelijk van functie, ligging, gebruik en/of inrichting een verschillend kwaliteitsniveau toe te kennen, ontstaat meer differentiatie en wordt een bijdrage geleverd aan de herkenbaarheid van gebieden. Ook kan hiermee beter ingespeeld worden op het specifieke karakter van groenobjecten. Aan de hand van beeldomschrijvingen kan vervolgens beter gestuurd worden op het gewenste onderhoudsresultaat;

B. Integraal werken

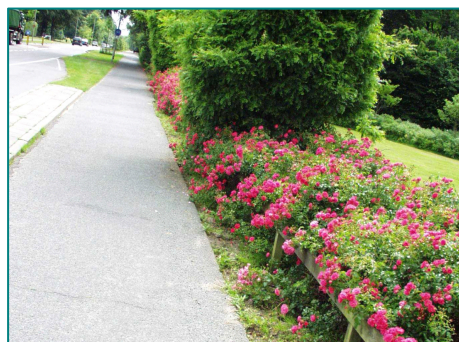
Intensivering van de samenwerking tussen de verschillende disciplines die werkzaam zijn in de openbare ruimte kan ervoor zorgen dat een eenduidig en herkenbaar kwaliteitsbeeld in de openbare ruimte wordt gerealiseerd. Ook kan hiermee een belangrijke efficiëntieslag gemaakt worden;

C. Beheerbewust ontwerpen

Door de beheerder al tijdens de eerste planfase inbreng te laten hebben bij nieuwe plannen, kan een belangrijke stap gezet worden naar efficiënt en effectief beheer van de openbare ruimte, waarbij het eindbeeld van de ontwerper ook daadwerkelijk bereikt en duurzaam in stand gehouden kan worden;

D. Afstoten snippergroen

Afstoten van onrendabele smalle en kleine groenstroken leidt tot het vrijkomen van gelden die aangewend kunnen worden ten behoeve van een kwaliteitsimpuls voor structureel groen;

E. Beleid en planvorming ecologie

Binnen en buiten de bebouwde kom bevinden zich locaties die - wanneer de juiste uitgangssituatie gecreëerd wordt en gewerkt wordt volgens een beheerplan - een duidelijke ecologische meerwaarde kunnen geven aan het openbaar groen;

F. Renovatie en herinrichting

Een renovatie- en herinrichtingsplan voor de groenobjecten binnen de gehele gemeente kan ervoor zorgen dat een samenhangende en duurzame verbetering ingezet kan worden die bijdraagt aan de beheerbaarheid van beplantingen;

G. Regelgeving en handhaving

Door gerichte regels te stellen en instrumenten te ontwikkelen voor de handhaver kan makkelijker opgetreden worden tegen oneigenlijk gebruik van groen. Hiervan gaat ook een preventieve werking uit;

H. Beleid en planvorming duurzaamheid

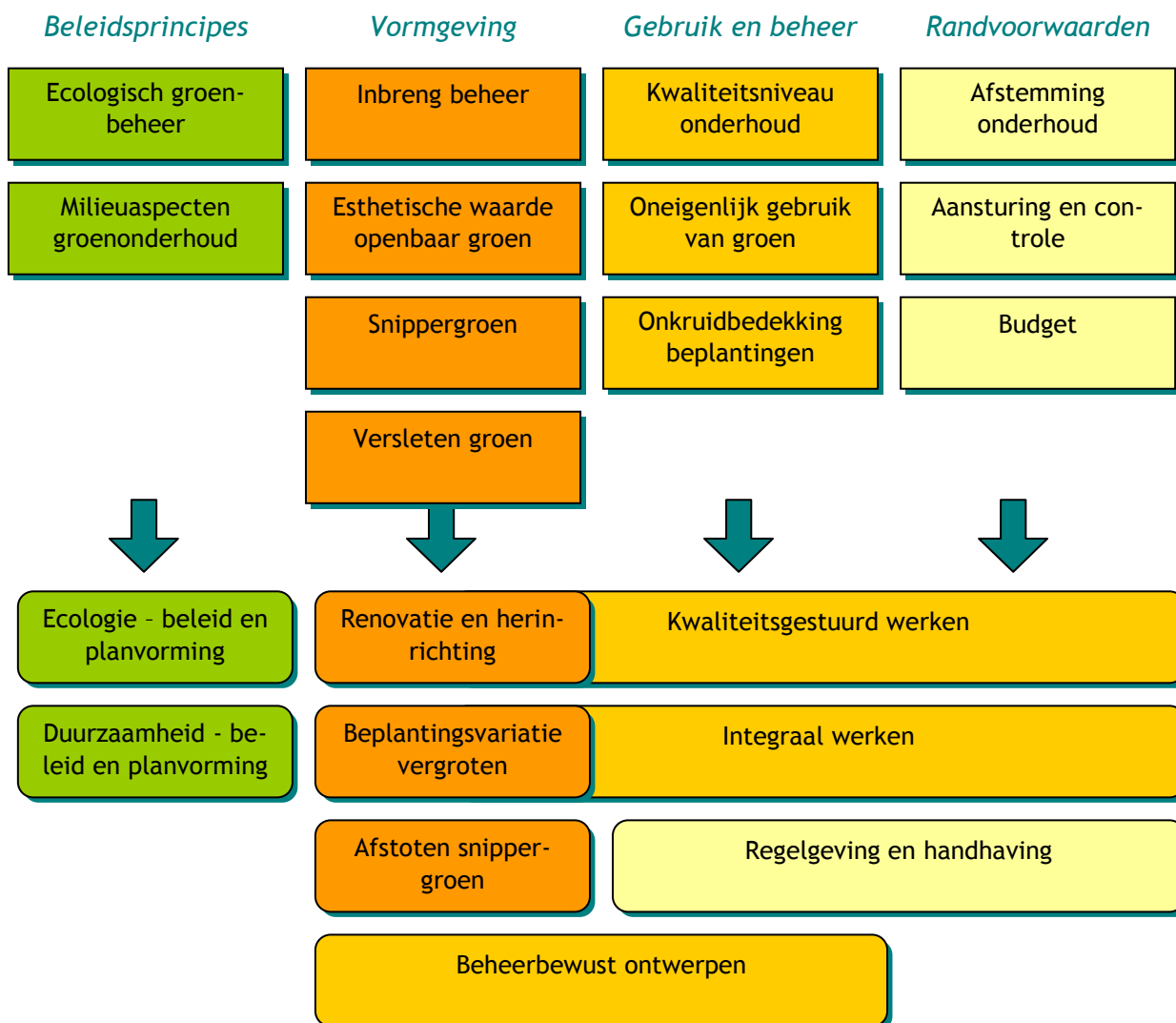
Het groenbeheer biedt volop gelegenheid om invulling te geven aan de duurzaamheidsgedachte onder meer door gebruik te maken van andere vormen van onkruidpreventie en -bestrijding, gebruik van alternatieve materialen en milieuvriendelijke methoden van aanleg en beheer van beplantingen;

I. Vergroten variatie en verscheidenheid

Door een grotere verscheidenheid aan beplantingsvormen en -soorten toe te passen kan de esthetische waarde van het Renkumse openbaar groen aanzienlijk verhoogd worden en de herkenbaarheid versterkt.

Het volgende schema maakt de samenhang tussen de benoemde aandachtspunten en voorgestelde oplossingsrichtingen inzichtelijk:

B E L E I D S P R I N C I P E S

O P L O S S I N G S R I C H T I N G E N

3. UITGANGSPUNTEN, RANDVOORWAARDEN EN DOELEN

3.1 Uitgangspunten beleid

Het bestaande gemeentelijk beleid legt een aantal uitgangspunten en ambities vast die relevant zijn voor het groenbeheer. Daarnaast zijn uit de interviews, de workshop met de klankbordgroep en de bewonersenquête een aantal aanvullende aandachtspunten naar voren gekomen en andere accenten gelegd. Ook deze punten zijn opgenomen als uitgangspunt. De uitgangspunten zullen de basis en het vertrekpunt vormen voor het formuleren van de visie op het groenbeheer.

Structuur, beleving en gebruik

- het openbaar groen is verdeeld in structuurgroen en wijkgroen;
- behoud en versterking van karakteristieke groene elementen staat centraal.

Inrichting en beheer

- het openbaar groen functioneert goed en is veilig;
- de groeiomstandigheden voor structuurgroen zijn optimaal;
- soortkeuze van beplanting is afgestemd op de groeiomstandigheden en draagt door variatie en afwisseling bij aan de herkenbaarheid van de woonomgeving;
- karakter en inrichting van het groen sluiten aan op het omringende landschap door gebruik te maken van de thema's 'lustwarande', 'binnenbuiten' en 'open-gesloten';
- het groenareaal is op efficiënte wijze te beheren;
- snippergroen is afwezig.

Duurzaamheid

- geen structureel gebruik van bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte;
- infiltratie van hemelwater in het openbaar groen.

Ecologie

- binnen het totale areaal houdt het groenbeheer rekening met algemene ecologische principes en biedt waar mogelijk gelegenheid voor invulling van een (neven)functie voor natuurwaarden;
- op aangewezen (en nog aan te wijzen) locaties in het openbaar groen zijn inrichting en beheer primair gericht op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden.

3.2 Randvoorwaarden

De uitvoering van beheer- en onderhoudsmaatregelen is uiteraard gebonden aan de kaders zoals deze vanuit wetgeving gesteld worden. Hieronder wordt per onderdeel aangegeven welke randvoorwaarden hieruit voortvloeien voor het groenonderhoud.

Natuurwetgeving

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van inheemse planten- en diersoorten binnen en buiten de beschermde natuurgebieden. Uitgangspunt is het 'nee, tenzij beginsel'. De Flora- en faunawet is niet alleen van toepassing bij alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, maar ook bij beheer en gebruik van (groen)voorzieningen.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen en uitvoering van groenbeheer moet gekeken worden naar de aanwezigheid van beschermde soorten (vaste rust- of verblijfplaatsen) en de schadelijke gevolgen die de aanwezige soorten ondervinden bij de uitvoering van de voorgenomen werkzaamheden. Voor uitvoering van werkzaamheden die strijdig zijn met de Flora- en faunawet moet ontheffing aangevraagd worden. Indien gewerkt wordt volgens een gedragscode zijn tevens vrijstellingen mogelijk voor de overige beschermde soorten.

Bomenverordening Renkum

Het doel van de Bomenverordening Renkum is het in stand houden van het groene karakter van de gemeente. De verordening stelt uitgebreide regels met betrekking tot het onderhouden, beschermen en kappen van houtopstanden.

Nationaal register monumentale bomen

De Bomenstichting beheert het Nationaal Register van Monumentale Bomen. Het betreft zowel gemeentelijke bomen als bomen in eigendom van derden. Binnen de gemeente zijn 178 bomen opgenomen in het register. Onder bepaalde voorwaarden is subsidie beschikbaar voor maatregelen op het gebied van inrichting en onderhoud. Het register op zichzelf heeft geen juridische status¹.

¹ Opname in het landelijk register heeft alleen een attentiewaarde. Op gemeentelijk niveau kan de daadwerkelijke bescherming geregeld worden door middel van specifieke bepalingen in de bomenverordening en/of het opnemen van de bomen in het bestemmingsplan. Middels de bomenverordening gemeente Renkum geldt voor bomen opgenomen in het landelijk register een kapverbod en mag alleen in uitzonderlijke (nood)situaties overgegaan worden tot kap.

Afvalstoffenverordening 2008

De afvalstoffenverordening bevat de regelgeving omtrent het aanbieden en inzamelen van afval. Daarnaast stelt de verordening regels om zwerfafval te voorkomen en hierop te handhaven (artikel 16 Voorkomen van diffuse milieuverontreiniging, artikel 21 Zwerfafval bij vervoeren, laden en lossen of overige werkzaamheden).

Algemene Plaatselijke Verordening 2008

In de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) is de gemeentelijke regelgeving vastgelegd voor iedereen die zich bevindt binnen het gemeentelijk grondgebied. Voor wat betreft groenvoorzieningen zijn nadere regels opgenomen over het betreden van plantsoenen (art. 2.4.5), bescherming groenvoorzieningen (art. 4.5.1), beschermde planten en hout sprokkelen (art. 4.5.2) en aantasting van groenvoorzieningen door voertuigen (art. 5.1.10).

Wet op Arbeidsomstandigheden (Arbo-wet)

Het werken in het groen is niet zonder risico. Net als andere bedrijfstakken met veel fysiek werk zijn er risico's aanwezig door het werken met machines, fysieke belasting, klimaat, geluid en gevaarlijke stoffen. De wet bepaalt dat er alles aan gedaan moet worden deze risico's zo klein mogelijk te maken. Wetgeving betreffende dit onderwerp is opgenomen in de Wet op Arbeidsomstandigheden. De Arbo-wet is een raamwet en geeft algemene verplichtingen, zowel voor werkgever als werknemers. De **werkgever** dient ervoor te zorgen dat een zo groot mogelijke veiligheid en een zo goed mogelijke bescherming van de gezondheid gewaarborgd wordt en dat het welzijn van de werknemers niet in het gedrang komt. De wet stelt een risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) verplicht. Op deze manier komen eventuele problemen, knelpunten en onveilige situaties aan het licht. De **werknemer** is verplicht zich te houden aan veiligheidsinstructies en gevaarlijke situaties te melden.

De Stichting Erkend Groen heeft **veiligheidsvoorschriften voor de groensector** geformuleerd. Deze voorschriften behoren niet tot de wetgeving, maar zijn wel de norm die de arbeidsinspectie hanteert bij het beoordelen van werksituaties.

In de gemeente Renkum is in 2008 een RI&E uitgevoerd. Voor het groenbeheer kwam hieruit naar voren dat het ten behoeve van het werk met kleine machines (bosmaaiers, heggenscharen, bladblazers, motorkettingzagen) nodig is om voorlichting te geven over aspecten met betrekking tot geluid, veiligheid en fysieke belasting. Ten aanzien van geluid moet gezorgd worden voor adequate bescherming en moeten medewerkers in gelegenheid gesteld worden het gehoor te laten testen. Verder wordt aangegeven om de medewerkers in 2009 een Preventief Medisch Onderzoek (PMO) aan te bieden.

3.3 Doel groenbeheer

Het doel van het groenbeheer is als volgt geformuleerd:

Het optimaliseren van de beheer kwaliteit van het openbaar groen in relatie tot de maatschappelijke betekenis en functie van het groen en de wensen van bewoners en gebruikers. Dit vindt plaats binnen de randvoorwaarden zoals deze gesteld worden vanuit vakmanschap, wettelijke bepalingen en financiën.

4. VISIE OP HET GROENBEHEER

Dit hoofdstuk legt de Renkumse visie aangaande het groenbeheer vast. De eerste paragraaf verwoordt de algemene visie. In de navolgende paragrafen worden de hierin benoemde beleidsthema's nader uitgewerkt.

4.1 Algemene visie

Groen in de openbare ruimte vervult belangrijke functies die bijdragen aan het welzijn van mens, milieu, economie en natuur. Groen zorgt voor²:

- Leefbaarheid: bijvoorbeeld prettig ontmoeten, prettig wonen, ontspannen dichtbij en verder van huis, spelen en bewegen, (groen)architectuur draagt bij aan de identiteit van buurt en dorp, beleven van esthetiek en natuur, verminderen van onveiligheid.
- Gezondheid en milieu: bijvoorbeeld herstel van stress, stimuleert tot bewegen, bevordert concentratie, vergemakkelijkt sociaal contact, bijdrage aan geluidssanering, adsorberen van fijnstof, vastleggen NO₂ en ozon³, waterberging, voorkomen erosie, beschutting wind/zon.
- Welvaart: bijvoorbeeld aantrekkelijk voor wonen, toerisme, recreatie en werken, een gezondere bevolking betekent minder maatschappelijke kosten, er is sprake van een meerwaarde van onroerend goed, opvang van water leidt tot besparingen op investering in het rioolstelsel.
- Natuur: bijvoorbeeld verhoging biodiversiteit, specifieke biotopen van de bebouwde omgeving, beleven van natuur leidt tot draagvlak voor natuurbehoud en natuurontwikkeling.

Het groenbeheer dient een evenwichtig verdeelde aandacht te geven aan deze belangrijke functies. De visie op het groenbeheer kan dan ook als volgt verwoord worden:

Het Renkumse groenbeheer is gericht op het duurzaam in standhouden van het openbaar groen en is nauw afgestemd op de betekenis van het groen ten aanzien van leefbaarheid, gezondheid, welvaart en natuur.

De algemene visie is vertaald naar zeven concrete beleidlijnen die richtinggevend zullen zijn voor de aansturing en uitvoering van het beheer van het openbaar groen.

Deze beleidlijnen functioneren als de '7 groene loten' van het Renkumse groenbeheer, waarnaar in planvorming en uitvoering consequent gehandeld wordt. De volgorde waarin de beleidsthema's gepresenteerd worden, is willekeurig en geeft geen indicatie van de mate van belangrijkheid. Uitzondering hierop wordt gevormd door het beleidsthema 'Effectiviteit en efficiëntie', dat welbewust als eerste genoemd is. De reden hiervoor is dat betreffende onderwerp in de ge-

² Raad voor het Landelijk gebied, 2005. Recht op groen.

³ Bade, T, F. Tonneijck, B. van Middendorp, 2008. De kroon op het werk - werken aan het juiste klimaat voor mensen en bomen. Triple E Productions, Arnhem

meentelijke visie - ongeacht verdere inhoudelijke keuzes voor het groenonderhoud - geldt als grondhouding van waaruit het groenonderhoud benaderd wordt.

'DE 7 GROENE LOTEN' van het groenbeheer

Het Renkumse groenbeheer is gericht op:

❖ Effectiviteit en efficiëntie

Het groenbeheer wordt effectief en efficiënt uitgevoerd.

Voor het beheren van de gemeentelijke groenvoorzieningen is voor wat betreft financiën en ureninzet een maximum vastgesteld. Behoudens onvoorziene omstandigheden dient hiermee het totale groenareaal beheerd te worden. Het is van maatschappelijk belang dat de beschikbare middelen effectief en efficiënt worden ingezet. Het is belangrijk dat binnen het groenbeheer duidelijk is waar de prioriteiten liggen en dat de gemaakte keuzes op eenvoudige wijze inzichtelijk te maken zijn en dat er een goed evenwicht tussen planmatig en servicegericht beheer is.

❖ Kwaliteit

Het beheer van het openbaar groen is kwaliteitgestuurd.

De gerealiseerde beeld- en gebruikskwaliteit als resultaat van de uitgevoerde beheermaatregelen staat centraal. De begrippen 'schoon' en 'heel' zijn meetbaar gemaakt en zijn sturend in het groenbeheer. De gemeentelijke beheerder vervult een regisserende taak. Over de te behalen en daadwerkelijke gerealiseerde kwaliteit wordt gecommuniceerd met en verantwoording afgelegd aan inwoners, gebruikers en politiek.

❖ Beleving en gebruik

Het groenbeheer is primair gericht op beleving en gebruik van openbaar groen door inwoners en bezoekers.

Het merendeel van het openbaar groen heeft een duidelijk esthetische functie die al of niet gecombineerd is met het gebruik. Het groen vormt veelal een samenhangend geheel met het stedenbouwkundig ontwerp en is ingericht voor extensieve of intensieve recreatieve activiteiten in de nabije woonomgeving. Het openbaar groen is van direct belang voor het woongenot van de inwoners van de gemeente.

❖ Ecologie

Het groenbeheer is secundair gericht op de ecologische betekenis van het openbaar groen.

De ecologische functie van het openbaar groen is op veel plaatsen ondergeschikt aan de belevings- en gebruiksfuncties. Daar waar het harmonisch samengaan van de verschillende functies mogelijk is, geldt natuur echter als nevenfunctie. Daarnaast wordt op een aantal reeds aangewezen of nader aan te wijzen locaties primair ingezet op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden. Hier geldt natuur dan als hoofdfunctie van het openbaar groen.

❖ Milieuvriendelijkheid

Het groenbeheer vindt op milieuvriendelijke wijze plaats.

Duurzaamheid is een zwaarwegend criterium binnen het groenbeheer. Bij de keuze voor methoden van beheer, beheermaatregelen, inkoop van materialen of inzet van machines zal naast andere aspecten meewegen of en in hoeverre hiermee een bijdrage geleverd wordt aan een 'duurzame samenleving'.

❖ Betrokkenheid

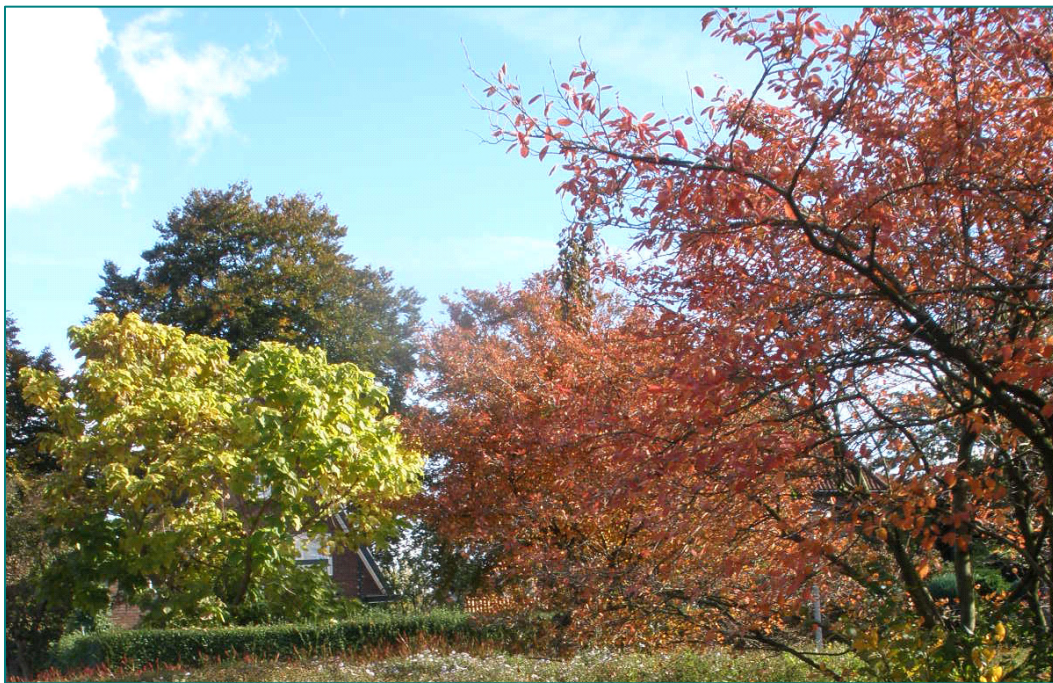
Betrokkenheid en/of participatie van bewoners en gebruikers bij het groenbeheer is gewaarborgd.

Plannen voor het beheer van het openbaar groen komen in samenspraak met de inwoners en/of gebruikers tot stand. De uitvoering van het basisonderhoud blijft in handen van de gemeente. Daar waar concrete mogelijkheden liggen en interesse aanwezig is, wordt constructief gewerkt aan het in beheer geven van groen aan inwoners, gebruikers of bedrijven voor het creëren van een meerwaarde ten opzichte van het basisonderhoud.

❖ Lokale identiteit

Het groenbeheer richt zich op het in standhouden, vergroten en ontwikkelen van de lokale identiteit van het openbaar groen.

Het Renkumse groen kenmerkt zich door een ruime variatie in soorten, toepassingsvormen en bloem-, kleur- en groeivormen van beplantingen. Het groenbeheer stuurt actief op het in standhouden en versterken van deze variatie en ontwikkelt nieuwe initiatieven die bijdragen aan de herkenbaarheid van buurten en dorpen in de gemeente.

4.2 Effectief en efficiënt groenbeheer

Het groenbeheer wordt op effectieve en efficiënte wijze uitgevoerd.

Voor het beheren van de gemeentelijke groenvoorzieningen is voor wat betreft financiën en ureninzet een maximum vastgesteld. Behoudens onvoorziene omstandigheden dient hiermee het totale groenareaal beheerd te worden. Het is van maatschappelijk belang dat de beschikbare middelen effectief en efficiënt worden ingezet. Het is belangrijk dat binnen het groenbeheer duidelijk is waar de prioriteiten liggen en dat de gemaakte keuzes op eenvoudige wijze inzichtelijk te maken zijn. Een goed evenwicht tussen planmatig en service-gericht beheer is belangrijk.

Toelichting en betekenis

Het openbaar groen vervult verschillende functies binnen de openbare ruimte en moet tegemoet komen aan uiteenlopende eisen die vanuit de samenleving gesteld worden aan de inrichting en het beheer. De maatschappelijke betekenis van groen maakt dat de inrichting en het beheer zijn aangewezen als taak van de gemeentelijke overheid. Deze overheid staat voor de uitdaging om de verscheidenheid aan functies en belangen te vertalen naar een samenhangend beleid en duidelijke doelstellingen, welke binnen vastgestelde financiële randvoorwaarden gerealiseerd dienen te worden. Met betrekking tot het groenbeheer betekent dit dat effectiviteit en efficiëntie belangrijk zijn. Met andere woorden: **doen we de juiste dingen** en doen we deze op een goede manier? Het beantwoorden van de eerste vraag staat centraal in het gemeentelijke groenbeleid. Het antwoord op de tweede vraag is gelegen in een planmatige aanpak van het groenbeheer.

Uitwerking

Om effectief en efficiënt te kunnen werken zal het groenbeheer op een planmatige wijze uitgevoerd moeten worden. Dit houdt in dat inzicht benodigd is in omvang en samenstelling van het groenareaal, duidelijk is wat de bijbehorende eindbeelden zijn, volgens welke beheermethodes gewerkt wordt en welke maatregelen concreet nodig zijn. Ook zal helderheid moeten zijn over de gewenste omvang en samenstelling van het groenareaal en dient deze actief bewaakt te worden.

Taakverdeling en verantwoordelijkheden binnen de organisatie moeten zodanig toegekend zijn, dat accuraat en zonder omwegen gewerkt kan worden. Het is

van belang dat een goede afweging plaatsvindt tussen werk dat uitbesteed wordt en activiteiten die in eigen beheer uitgevoerd worden. Daarnaast is het van belang dat nieuw aan te leggen groen op een beheerbewuste wijze wordt ontworpen en uitgevoerd. Intensieve samenwerking op uitvoeringsvlak met andere vakdisciplines als wegonderhoud en reiniging is een must. Ook een goede wisselwerking tussen enerzijds het planmatig uitgevoerde beheer en anderzijds het servicegerichte werk is vereist.

4.3 Kwaliteitsgestuurd beheren

Het beheer van het openbaar groen is kwaliteitgestuurd.

De gerealiseerde beeld- en gebruikskwaliteit als resultaat van de uitgevoerde beheermaatregelen staat centraal. De begrippen 'schoon' en 'heel' zijn meetbaar gemaakt en zijn sturend in het groenbeheer. De gemeentelijke beheerder vervult een regisserende taak. Over de te behalen en daadwerkelijke gerealiseerde kwaliteit wordt gecommuniceerd met en verantwoording afgelegd aan inwoners, gebruikers en politiek.

Toelichting en betekenis

Kwaliteitgestuurd beheren houdt in dat de kwaliteit van beheer en onderhoud vastligt in (beschrijvingen van) beelden. Aan de hand van de vastgestelde kwaliteit worden de budgetten voor beheer en onderhoud van het openbaar groen bepaald en bewaakt. Beeldkwaliteit is gemakkelijker objectief en ook door niet deskundige personen te beoordelen. De resultaten van beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden beoordeeld en niet of de werkzaamheden zijn uitgevoerd.

Kwaliteitgestuurd werken kan ingezet worden voor uiteenlopende doeleinden:

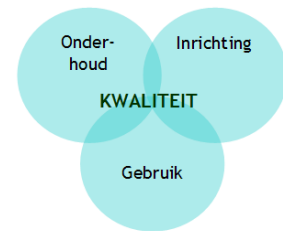
- Afspraken maken over kwaliteit; met inwoners, gebruikers, college en raad kunnen afspraken gemaakt worden over de te realiseren onderhoudskwaliteit; het is nu mogelijk om op basis van beelden en kwaliteitsomschrijvingen overeenstemming te bereiken waar welke kwaliteitsprofiel gewenst is.
- Zorgen voor toereikend budget; het gekozen kwaliteitsprofiel kan met behulp van eenheidsprijzen doorgerekend worden zodat het bijbehorende budget in beeld is. De uitkomsten hiervan kunnen gebruikt worden om budgetverruiming af te spreken dan wel het kwaliteitsprofiel (al of niet op onderdelen) naar beneden bij te stellen.
- Invulling van bezuinigingen; de kwaliteitsinstrumenten maken het mogelijk dat college of raad in geval van noodzakelijke bezuinigingen direct de inhoudelijke gevolgen hiervan voor de onderhoudskwaliteit inzichtelijk hebben. Dit draagt bij aan een betere en evenwichtigere afweging over noodzaak en omvang van de bezuiniging.
- Opstellen bestekken; beelden en kwaliteitsomschrijvingen vormen de basis voor een eenduidige input voor het planmatige beheer.
- Monitoring en toezicht; afgesproken kwaliteitsprofielen geven houvast aan het toezicht en bieden de mogelijkheid om aan te sluiten op een landelijke standaard voor het vaststellen van verrekeningen. Door het uitvoeren van een monitoring kan verantwoording afgelegd worden naar het gemeentebestuur over inzet van het budget in relatie tot de resultaten. Ook zijn tekortkomingen in het onderhoud eenvoudig in beeld te brengen.
- Inbreng beheer bij nieuwe aanleg; omvang en functies van de openbare ruimte zijn sterk aan verandering onderhevig. Met het beheer van nieuwe en veranderende ruimtelijke elementen is veel geld gemoeid. De instrumenten voor kwaliteitgestuurd beheer bieden houvast om te zorgen dat beheer een meer prominente rol gaat spelen. Ontwerp en inrichting van de openbare ruimte worden meer vanuit het perspectief van beheer gestuurd.

Uitwerking

Om kwaliteitgestuurd werken mogelijk te maken is het van belang vast te stellen welke kwaliteitsniveaus de gemeente hanteert voor het onderhoud van het openbaar groen en binnen welke (typen) gebieden deze van toepassing zijn. Hierbij staat voorop dat de kwaliteitsindeling en -formulering aansluiten op de specifieke, gebiedseigen omstandigheden in gemeente Renkum. Dit bepaalt namelijk voor een aanzienlijk deel de identiteit van het gemeentelijke groen. Het is echter wel belangrijk dat het mogelijk blijft aansluiting te zoeken met de landelijke standaard voor kwaliteitsnormering van CROW⁴.

⁴ CROW staat voor Kennisplatform voor Infrastructuur, Verkeer, Vervoer en Openbare Ruimte. Hierin zijn onder meer de gestandaardiseerde RAW-bestekken zijn ondergebracht. Deze organisatie biedt professionals toegang tot een volledige en actuele gereedschapskist en ondersteunt bij het gebruik ervan.

Binnen het kader van dit beleidsplan is het begrip 'onderhoudskwaliteit' veelal te lezen als 'onderhoudsintensiteit'. Om echter aan te sluiten op de landelijk gebruikte terminologie op het gebied van kwaliteitsgestuurd werken is gekozen om toch de breder toepasbare term 'onderhoudskwaliteit' te hanteren. Deze term sluit tevens beter aan op het moment de gemeente ervoor kiest om ook de inrichtings- en gebruikskwaliteit van de openbare ruimte vast te leggen.

4.4 Beleving, gebruik en identiteit

Het groenbeheer is primair gericht op beleving en gebruik van openbaar groen door inwoners en bezoekers.

Het merendeel van het openbaar groen heeft een duidelijk esthetische functie die al of niet gecombineerd is met het gebruik. Het groen vormt veelal een samenhangend geheel met het stedenbouwkundig ontwerp en is ingericht voor extensieve of intensieve recreatieve activiteiten in de nabije woonomgeving. Het openbaar groen is van direct belang voor het woongenot van de inwoners van de gemeente.

Het groenbeheer richt zich op het in standhouden, vergroten en ontwikkelen van de lokale identiteit van het openbaar groen.

Het Renkumse groen kenmerkt zich door een ruime variatie in soorten, toepassingsvormen en bloem-, kleur- en groevormen van beplantingen. Het groenbeheer stuurt actief op het in standhouden en versterken van deze variatie en ontwikkelt nieuwe initiatieven die bijdragen aan de herkenbaarheid van buurten en dorpen in de gemeente.

Toelichting en betekenis

Het openbaar groen in de gemeente Renkum onderscheidt zich door de aanwezigheid van vele bijzondere, soms historische groenlocaties. Ook de ligging van

de kernen in een bijzonder gevarieerd, natuurrijk landschap vormt een meerwaarde voor het openbaar groen. Daarnaast heeft ieder dorp zijn eigen 'groene' karakteristiek die door een hierop gericht groenbeheer verder ontwikkeld en versterkt kan worden.

In de huidige situatie zijn de groenvoorzieningen op veel locaties echter 'versleten' en functioneren hierdoor niet of minder. In sommige gevallen heeft het groen hierdoor zelfs een negatief effect op de kwaliteit van de openbare ruimte. Bijzondere groenplekken als de oude parken en herdenkingsplekken komen in de huidige situatie niet altijd tot hun recht of zouden door een combinatie van inrichtings- en onderhoudsmaatregelen aanzienlijk meer uitstraling kunnen krijgen.

Ook zijn in de wijken diverse groenvoorzieningen aan te wijzen die door meer aandacht in het onderhoud in combinatie met kleinschalige inrichtingsmaatregelen geschikt zijn om de identiteit en aantrekkelijkheid van de lokale woonomgeving te versterken. Verder geldt dat zowel in vormgeving als beplantingskeuze de nadruk wat eenzijdig en te sterk ligt op de 'beheerbaarheid', waardoor waarden als 'esthetiek', 'variatie' of 'gebruik' nogal eens in het gedrang zijn gekomen en eenvormigheid of saaiheid kunnen overheersen.

In feite bouwen beide beleidsthema's op een bredere en meer structurele wijze voort op het sinds de Entente Florale ingezette beleid voor meer 'kleur en fleur' in het openbaar groen.

Uitwerking

Het gemeentelijke streven is om de identiteit, belevings- en gebruikswaarde van het openbaar groen te vergroten. De kansen en mogelijkheden hiertoe kunnen bepaald worden door te toetsen of de huidige inrichting (vormgeving, samenstelling, karakteristiek dorp/wijk) van het openbaar groen voldoet en of het gebruik past bij de inrichting. Hierbij is het belangrijk om tevens te beoordelen of de potentiële ruimtelijke kwaliteit tot zijn recht komt. Als vervolg hierop kunnen voorstellen geformuleerd worden die de beeldkwaliteit of de gebruiksmogelijkheden vergroten of verbeteren. Het Groenstructuurplan en wensen en ideeën van inwoners vormen daarbij het vertrekpunt. Het gaat dan al snel om grotere projecten die breder zijn dan beheer en onderhoud alleen of sterk thematisch gericht zijn (bv. informeel spelen in het groen) en dan ook vaak niet zelfstandig vanuit de onderhoudsbegroting bekostigd kunnen worden.

Ook kleinschalige herinrichtingen of renovaties van het groen die regelmatig plaatsvinden bieden kansen om de identiteit, belevings- en gebruikswaarde van het openbaar groen te verbeteren. Mogelijkheden liggen vooral op het gebied van de beplantingssamenstelling en -keuze. Door deze niet alleen te baseren op onderhoudsvriendelijkheid, maar ook variatie en bloeirijkdom te laten meewegen kan een belangrijke bijdrage geleverd worden aan invulling van bovengenoemde beleidsthema's. Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan toepassing van een bredere variatie aan sierheesters al dan niet in combinatie met vaste planten of meer grootschalige toepassing van vaste planten met bolgewassen. Talrijke praktijktoepassingen hebben inmiddels laten zien dat dergelijke beplantingen ook in het openbaar goed toepasbaar zijn tegen aanvaardbare kosten.

Uit de in het kader van dit beleidsplan gehouden bewonersenquête kwam naar voren dat fiets- en wandelmogelijkheden als belangrijkste functie van het groen gezien wordt. Invulling hiervan valt buiten de reikwijdte van het feitelijke be-

heer en onderhoud en zal het beste als gemeentebreed thema opgepakt kunnen worden.

4.5 Ecologisch groenbeheer

Het groenbeheer is secundair gericht op de ecologische betekenis van het openbaar groen.

De ecologische functie van het openbaar groen is op veel plaatsen ondergeschikt aan de belevings- en gebruiksfuncties. Daar waar het harmonisch samengaan van de verschillende functies mogelijk is, geldt natuur echter als nevenfunctie. Daarnaast wordt op een aantal reeds aangewezen of nader aan te wijzen locaties primair ingezet op behoud en ontwikkeling van natuurwaarden. Hier geldt natuur dan als hoofdfunctie van het openbaar groen.

Toelichting en betekenis

De bos- en natuurgebieden van de gemeente Renkum spelen een belangrijke rol binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Deze gebieden en verbindingen zijn echter alle buiten de bebouwde kom gelegen. Het leggen van ecologische verbindingen is het openbaar groen binnen de kernen in eerste instantie niet van belang. Wel biedt deze omgeving de kans om natuur tot diep in de woonkernen naar binnen te halen, zodat de natuurrijke situering van de gemeente ook in de wijken zelf ervaren wordt. Dit levert een meerwaarde aan het wonen, maar is ook van betekenis aangezien met het openbaar groen het leefgebied voor flora en fauna vergroot wordt. Daarnaast beschikt een stedelijke omgeving over andersoortige biotopen dan het buitengebied, zodat op deze manier een bijdrage geleverd kan worden aan de biodiversiteit.

Uitwerking

Er kan op verschillende manieren invulling gegeven worden aan dit beleidsthema:

- Het aanwijzen van ecologische structuren binnen het openbaar groen. Het gaat hier dan zeker niet persé om doorgaande lijnen, maar veeleer om groenstructuren die de verbinding (kunnen) leggen tussen het openbaar groen en de omringende bos- en natuurgebieden; door het uitvoeren van kleinschalige inrichtingsmaatregelen, uitvoeren van ecologisch beheer en realiseren

van ontbrekende schakels kan hiermee de natuur verder de kernen ingebracht worden.

- Binnen het areaal stedelijk groen aanwijzen van groenvoorzieningen die als hoofdfunctie 'natuur' krijgen. Het moet dan gaan om locaties die een duidelijke - al of niet potentiële - ecologische meerwaarde hebben. Het zal dan gaan om grotere locaties met grasachtige vegetaties, struweel, bos of oevers. Beheerdoelen en maatregelen zijn goed vastgelegd en worden door middelen van monitoring gevolgd en waar nodig bijgesteld.
- Natuurbewust beheren: ook in andere groenvoorzieningen - die primair een andere functie dragen - wordt gebruik gemaakt van de ruimte die er is om op kleinere schaal een bijdrage te leveren aan de ecologische waarde van groen. Het gaat dan om kleinschalige maatregelen als het laten overstaan van delen van het gras, aanbrengen van houtrillen, bladmulch verwerken in plantvakken, laten ontstaan van ruigte of zoomvegetatie als overgang naar struiken, aanbrengen nestkasten etc. Voor al deze maatregelen geldt dat ze alleen daar toegepast worden waar ze harmonisch samengaan met de overige functies die de betreffende groenvoorziening heeft te vervullen.
- Het toepassen van inheemse soorten. Door het toepassen van inheemse, streekeigen soorten wordt eveneens een bijdrage geleverd aan verhoging van de natuurwaarde van het openbaar groen. Inheemse, streekeigen beplanting is in ieder geval gewenst als het gaat om ecologische structuren en groenvoorzieningen met een primaire natuurfunctie. In overige situaties kunnen deze soorten echter ook uitstekend geschikt zijn voor toepassing (bosplantsoen, hagen, lanen). Hierbij dient echter wel afstemming plaats te vinden met het beleidsthema ten aanzien van Beleving, gebruik en identiteit.
- Het aanbrengen van variatie in samenstelling en soortkeuze: zie onder thema Beleving, gebruik en identiteit. Invulling van dit thema levert eveneens een bijdrage aan de ecologische waarde van het groen. Variatie aan groevormen, plantensoorten en bloei zijn met name belangrijk voor insecten (voedsel) en kleine zoogdieren (nestel- en schuilgelegenheid).

4.6 Duurzaamheid

Het groenbeheer vindt op milieuvriendelijke wijze plaats.

Duurzaamheid is een zwaarwegend criterium binnen het groenbeheer. Bij de keuze voor methoden van beheer, beheermaatregelen, inkoop van materialen of inzet van machines zal naast andere aspecten meewegen of en in hoeverre hiermee een bijdrage geleverd wordt aan een 'duurzame samenleving'.

Toelichting en betekenis

De Verenigde Naties zijn het erover eens dat de aarde op dit moment versneld aan het opwarmen is ten gevolge van menselijk handelen. Ook wordt sinds enkele decennia gewaarschuwd voor het langzamerhand opraken van voor de mensheid belangrijke grondstoffen. Verder geldt dat in de afgelopen eeuw de neerslag aanzienlijk is toegenomen⁵ en de verwachting is dat de neerslagextremen in de nabije toekomst zullen toenemen.

De laatste jaren is de aandacht vanuit politiek en samenleving voor duurzame energie en producten sterk toegenomen. Overheden kunnen op dit gebied een voortrekkersrol spelen en hierdoor hun voorbeeldfunctie vervullen.

Het groene vakgebied is bij uitstek geschikt om het duurzaamheidsdenken in al zijn aspecten tot uitdrukking te brengen. Gebruik maken van duurzame materialen, hergebruik en toepassen van kringlopen, waterberging en voorkomen van erosie liggen binnen handbereik. Binnen het Renkumse groenbeheer is de aandacht tot op heden voor wat betreft duurzaamheid voornamelijk gericht geweest op een terughoudend gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen en vergroten van de waterberging (aanleg wadi's).

⁵ Witte, J.P.M., J. Runhaar, R. van Ek & D.J. van der Hoek, 2009. Eerste landelijke schets van de ecohydrologische effecten van een warmer en grilliger klimaat. H₂O 16/17: 35-38.

Het gemeentelijk groenbeheer wil vanuit een breder perspectief invulling geven aan de duurzaamheidsgedachte op basis van een harmonieuze combinatie tussen mensen, milieu en welvaart. Vanuit duurzame ontwikkeling is deze gedachte beter bekend als 'de drie P's': People (mensen binnen en buiten de organisatie), Planet (de gevolgen voor het leefmilieu) en Prosperity (voortbrenging en maatschappelijke effecten van goederen en diensten). Tezamen levert deze benadering langetermijnwinst op voor de maatschappij.

Uitwerking

Deze beleidslijn kan op de volgende manieren een concrete invulling kunnen krijgen:

- Toepassen van duurzame plantmaterialen: het gaat dan om het gebruik van milieuvriendelijk geteeld plantmateriaal, dat inmiddels in een breed assortiment verkrijgbaar is. Bij voorkeur wordt plantmateriaal aangeschaft dat voldoet aan de eisen zoals gesteld door het EKO-keurmerk of - in tweede instantie - Milieukeur.
- Toepassen van overige duurzame materialen: het gaat dan om veelvuldig gebruikt materiaal als hout (boompalen, tijdelijke afzettingen) dat voldoet aan de eisen zoals gesteld door FSC of bevestigingsmateriaal (boombanden) dat gemaakt is van duurzame materialen dat ofwel hergebruikt wordt ofwel eenvoudig biologisch afbreekbaar is. Met het convenant Duurzaam Inkopen hebben gemeentes zich uitgesproken met ingang van 2010 ernaar te streven tenminste 75% duurzaam in te kopen⁶.
- Groeiplaatsinrichting en onderhoud: door plantvakken goed voor te bereiden, beschikbare ruimte en assortiment op elkaar af te stemmen en het onderhoud vakkundig en tijdig uit te voeren zal beplanting een langere levensduur kennen en een betere bijdrage kunnen leveren aan de groenstructuur.
- Vrijkomende groenrestproducten: het gaat hierbij om stam- en snoeihout, blad en maaisel. Het streven is om de hoeveelheid vrijkomend materiaal zoveel mogelijk te minimaliseren (aanpassing snoeimethode of maairegime), ter plaatse te laten verteren (dood hout, takrillen, bladmulch), her te gebruiken (stamhout) of te composteren. Mogelijk kan op termijn aangesloten worden op een nieuwe ontwikkeling als winning van energie uit biomassa. Het is zeer wel mogelijk dat wat nu groenrestproducten zijn, in de nabije toekomst een nuttige energiebron zal zijn.
- Terughoudend gebruik meststoffen: geen gebruik maken van kunstmeststoffen in het openbaar groen (sportvelden uitgezonderd). Alleen organische meststoffen toepassen als een bemestingsadvies op basis van een recent bodemonderzoek hiertoe aanleiding geeft.

⁶ Programma Duurzaam Inkopen, ontwikkeld door SenterNovem in opdracht van het ministerie van VROM. De rijksoverheid heeft als handreiking hiervoor criteria ontwikkeld. Voor de productgroep Groenvoorzieningen zijn betreffende criteria inmiddels vastgesteld.

- Terughoudend gebruik bestrijdingsmiddelen: geen structureel gebruik van bestrijdingsmiddelen, tenzij sprake is van uitzonderingen. Het kan dan gaan om bestrijding van de Japanse Duizendknoop, eikenprocessierups, reuzenberenklauw, Kweek, Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik, stobbenbehandeling bij iepziekte of breedbladige onkruiden op sportvelden. Alvorens chemische middelen ingezet worden, zal eerst in kaart gebracht worden of en welke milieuvriendelijke methoden gebruikt kunnen worden in de specifieke situatie.
- Het voeren van een ecologisch beheer: ernaar streven om zoveel mogelijk 'mee te werken met de natuur'. Waar functie en ligging van groenvoorziening dit mogelijk maken, is het van belang om met het beheer de natuurlijke processen zoveel mogelijk te volgen. Voorbeelden hiervan zijn dat snoei zich beperkt tot noodzakelijke verjongings snoei, de bodem zoveel mogelijk begroeid of bedekt is en beplanting de natuurlijke habitus kan aannemen.

4.7 Betrokkenheid

Betrokkenheid en/of participatie van bewoners en gebruikers bij het groenbeheer is gewaarborgd.

Plannen voor het beheer van het openbaar groen komen in samenspraak met de inwoners en/of gebruikers tot stand. De uitvoering van het basisonderhoud blijft in handen van de gemeente. Daar waar concrete mogelijkheden liggen en interesse aanwezig is, wordt constructief gewerkt aan het in beheer geven van groen aan inwoners, gebruikers of bedrijven voor het creëren van een meerwaarde ten opzichte van het basisonderhoud.

Toelichting en betekenis

De openbare ruimte is in eerste plaats het domein van de inwoners en de gebruikers. Het is belangrijk dat zij zich hier thuis voelen, tevreden zijn over de inrich-

ting en het beheer en zich betrokken voelen bij hun woonomgeving. Dit kan voor een belangrijk deel gerealiseerd worden door bewoners en gebruikers te betrekken bij de planvorming voor inrichting en beheer van het openbaar groen of te betrekken bij de praktische uitvoering. Gebleken is dat mensen zich dan meer betrokken voelen en zuiniger zijn op de omgeving dan als dit niet gebeurt.

Bijkomend voordeel is dat door samen te werken aan of in de openbare ruimte de sociale samenhang in een buurt of straat versterkt wordt. Ten aanzien van participatie hanteert de gemeente het principe dat ruimte geboden wordt voor meedenken over het groenbeheer en eenmalige acties op het gebied van inrichting of onderhoud. Het structurele basisonderhoud wordt verzorgd door de gemeente, waarbij geldt dat structureel meeronderhoud verzorgd kan worden door bewoners of gebruikers.

De betrokkenheid is door de gemeente ook in een ander, breder perspectief tot stand gebracht. Zij is namelijk - onder meer uit oogpunt van sociaal-maatschappelijke motieven - een langdurig samenwerkingsverband aangegaan met het werkvoorzieningschap PERMAR. Hierbij krijgen inwoners uit de gemeente de gelegenheid om binnen het gemeentelijke groenbeheer te werken en ervaringen op te doen.

Uitwerking

Deze beleidslijn kan als volgt vertaald worden:

- Beleids-, inrichtings- en beheerplannen voor groen komen binnen vooraf gestelde kaders in samenspraak met bewoners en overige belanghebbenden tot stand.
- Binnen het onderhoud draagt de gemeente zorg voor het realiseren van een afgesproken kwaliteitsniveau. Extra maatregelen om een hoger kwaliteitsniveau te realiseren kan plaatsvinden door aanvullend beheer door bewoners of gebruikers ('buurtbeheer').
- In bijzondere gevallen ruimte scheppen om het totaalonderhoud bij een buurt/straat/bedrijf neer te leggen. Dit kan in de vorm van initiatieven als 'adopt your street' of parkmanagement. Hierbij maken gemeente en bewoners of bedrijven vaste afspraken over het onderhoud. Het onderhoud wordt verzorgd door de bewoners of bedrijven en de gemeente stelt het voor het basisonderhoud beschikbare budget ter beschikking.
- Gebruikmaken van meer laagdrempelig buurtbeheer: bv. boomspiegels inplanten met vaste planten waarbij bewoners zorgen voor het onderhoud.

5. PROJECTEN, REGULIER ONDERHOUD EN KOSTEN

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de projecten en activiteiten die nodig zijn om uitwerking te geven aan de zeven groene loten van het groenbeheer. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van het huidige reguliere onderhoudspakket en de hiervoor benodigde kosten. Het hoofdstuk besluit met een doorrekening van het gewenste onderhoudsprofiel verdeeld naar de kwaliteiten Plus, Basis en Sober.

5.1 Projecten en activiteiten

Hieronder volgt per beleidsthema ('groene loot') een overzicht van de projecten en activiteiten om invulling te geven aan de ambities zoals verwoord in het voorgaande hoofdstuk.

Hierbij zijn de volgende gegevens opgenomen:

- Nr. : projectnummer;
- Naam : naam van het project;
- Omschrijving : korte toelichting van de inhoud;
- Prioriteit : +++ (hoog), ++ (middel) en + (laag);
- Kosten : hier is een indicatie gegeven van de kosten exclusief BTW -en exclusief ureninzet gemeente- voor de **planvorming**. Eén en ander is echter sterk afhankelijk van de uiteindelijke invulling en afbakening van het project. Voor elk project zal in geval van uitvoering een projectplan worden opgesteld waarin uitgewerkt is op welke wijze het project wordt aangepakt en wat benodigde budget is. Bij het resultaat dienen in elk geval de kosten voor uitvoering te worden opgenomen.

N.B. Een aantal projecten kunnen ook gezamenlijk worden opgepakt en/of samen met civiele of welzijnsprojecten. Weg- en rioolvervangingen of woningbouwprojecten zijn logische momenten om ook het groen opnieuw te bekijken en eventueel aan te passen.

PROJECTEN EN ACTIVITEITEN				
Nr.	Naam	Omschrijving	Prioriteit	Indicatie kosten
1. Effectief en efficiënt groenbeheer				
P1	Werkpakketten groenbeheer	Overzicht van maatregelen met bijbehorende kosten en ureninzet die nodig zijn om de onderscheiden groentypes op drie mogelijke kwaliteitsniveaus te onderhouden.		Reeds uitgewerkt als afzonderlijke rapportage
P2	Afstoten groen	Opstellen van richtlijnen (o.m. verkoopvoorwaarden, ruimtelijke gevolgen in breder verband) en beleidskaart met af te stoten groenvoorzieningen in de dorpen (in samenhang met P18 Uitwerking groenstructuren)	+++	€ 15.000
P3	Oneigenlijk gebruik openbaar groen	Opstellen van een protocol voor het tegengaan van oneigenlijk gebruik van het openbaar groen (bv. illegale tuinuitbreiding, opslag, parkeren)	+	€ 5.000
P4	Bestekken	Aanpassen van de bestekken aan het vastgestelde kwaliteitsprofiel. Bij volgende aanbesteding meenemen	++	€ 5.000
P5	Toezicht en verrekening	Opstellen van een methode voor toezicht en verrekening: wie houdt toezicht? Hoe wordt gecontroleerd? Hoe worden tekortkomingen verrekend?	++	€ 5.000
P6	Beheertoets	Format voor het inhoudelijk (de groene loten) en financieel toetsen van de inrichting en het gebruik op de gevolgen voor het beheer	+++	€ 10.000
P7	Planmatig versus service	Notitie opstellen over hoe het planmatige en servicegerichte onderhoud van de gemeente zich verhouden. Hoe is het samenspel? Is er een goede verdeling?	+	€ 5.000
P8	Integraal werken	Opstellen van een document met hierin praktische uitspraken hoe samengewerkt wordt met andere disciplines. Welke activiteiten worden in samenspraak en samenhang opgepakt? Bv. vegen van de straten en schoffelrondes	++	€ 5.000
P9	Begroting groenonderhoud	Analyseren van de gemeentelijke begroting: wat zijn de kosten (en opbrengsten) die per saldo toegerekend moeten worden aan het feitelijke groenonderhoud?		Reeds uitgewerkt zie bijlage E
P10	Beheerbewust ontwerpen	Ontwikkelen richtlijnen en randvoorwaarden waaraan ontwerpen van nieuwe groenvoorzieningen moeten voldoen om	+++	€ 10.000

PROJECTEN EN ACTIVITEITEN				
Nr.	Naam	Omschrijving	Prioriteit	Indicatie kosten
		een efficiënt, effectief en duurzaam beheer mogelijk te maken (samenhang met P6 Beheertoets)		
2. Kwaliteitsgestuurd beheren				
P11	Functionele eenheden	Samenstellen themakaart met een indeling van de gemeente in functionele eenheden (woongebieden, werkgebieden, parken, hoofdroutes) als één van de instrumenten om kwaliteitsgestuurd te kunnen gaan werken	Reeds uitgewerkt zie plandeel KAARTEN	
P12	Kwaliteitsindeling	Samenstellen themakaart met een indeling van de gemeente in de gewenste onderhoudskwaliteiten. Waar wordt vanuit het beleid gestreefd naar Plus, Basis dan wel Sober?	Reeds uitgewerkt zie plandeel KAARTEN	
P13	Kwaliteitscatalogus groen	Ontwerpen van een catalogus waarin per onderscheiden groentype op de 3 verschillende kwaliteitsniveaus de beeldkwaliteit omschreven is en inzicht wordt gegeven in de eenheidsprijs. In afzonderlijke rapportage uitgewerkt.	Reeds uitgewerkt zie plandeel CATALOGUS	
P14	Integraal kwaliteitsplan openbare ruimte	Opstellen van een beleidsplan en catalogus gericht op de inrichting en onderhoud van de gehele openbare ruimte (bestrating, straatmeubilair, kunstwerken, water en groen); samen met P8	++	€ 30.000
P15	Schouw- en monitoringsystematiek	Opzetten werkwijze voor het meten van de kwaliteit van de openbare ruimte, inclusief uitvoeren pilot	++	€ 10.000
P16	Nulmeting	Uitvoeren nulmeting kwaliteit groen in gehele gemeente	++	€ 15.000
3. Beleving, gebruik en identiteit				
P17	Renovatieplan openbaar groen	Veel groen is versleten. Planvorming houdt in het inventariseren van de locaties en vervolgens wijksgewijze plannen maken voor renovatie. Aandachtspunten hierbij zijn invulling van de zeven groene loten, integrale planvorming en samenwerking met bewoners (samen met P2)	+++	€ 15.000
P18	Proefprojecten beplanting	Proeven uitvoeren met verschillende typen beplantingen die zorgen voor meer variatie binnen het openbaar groen: nieuwe toepassingsvormen van vaste planten of éénjarigen, (ecologische) kruidenmengsels etc. Na evaluatie beslissen over bredere toepassing	+	€ 10.000
P19	Plan wandelen en fietsen	Ontwerpen routeplan met netwerk van groen gelegen wandel- en fietspaden binnen de bebouwde kom met aandacht voor verbindingen met het buitengebied	+	€ 15.000
P20	Groenstructuren	Vertalen van de groene structuren op	++	€ 25.000

PROJECTEN EN ACTIVITEITEN				
Nr.	Naam	Omschrijving	Prioriteit	Indicatie kosten
	uitwerking	hoofdpijnen naar de groenstructuur per dorp en wijk. Wat is het karakteristieke groen op dorps- en wijkniveau? Hoe kan dit versterkt en uitgebreid worden? Combineren met P5		
4. Ecologisch groenbeheer				
P21	Ecologisch structuurplan	Opstellen plan voor het vastleggen van de ecologische structuren en natuurobjecten binnen de bebouwde kom. Combineren met P18	++	€ 15.000
P22	Beheerplan ecologisch groen	Plan met beheermaatregelen voor de ecologische structuren en natuurobjecten binnen de bebouwde kom	++	€ 10.000
P23	Implementatie natuurwetgeving	Opstellen van een plan van aanpak en een gedragscode voor het beheer en onderhoud van de groenvoorzieningen	+	€ 10.000
P24	Bestrijdingsplan Japanse Duizendknoop e.a	Inventarisatie probleemplekken en actieplan voor bestrijding van overlast veroorzakende soorten	+++	€ 15.000
5. Duurzaamheid				
P25	Implementatie duurzaam groenbeheer	Plan van aanpak met concrete maatregelen hoe het onderwerp duurzaamheid toegepast wordt in het dagelijks onderhoud (kringlopen, minimaliseren groenrestproducten, inkoop plantmateriaal, toepassing bemesting etc.)	+	€ 15.000
6. Betrokkenheid				
P26	Plan van aanpak groenparticipatie	Plan van aanpak hoe om te gaan met inspraak, meedenken en meewerken in het gemeentelijk groen	+	€ 10.000
P27	Buurtbeheer-parkmanagement	Inventariseren wensen en mogelijkheden om buurtbeheer en parkmanagement in te voeren	+	€ 10.000
P28	Pilotproject 'adopt your street'	Opzetten eerste project als proef met het in beheer geven van gemeentelijk groen bij bewoners	++	€ 10.000
		TOTAAL INDICATIEF excl BTW		€ 275.000

5.2 Huidige kwaliteitsbeeld groenonderhoud

Het vigerend groenbeleid is erop gericht om gemeentebreed één vast kwaliteitsniveau van gemiddeld niveau (**Basis**) te realiseren. Uitgaande van de in het kader van dit plan ontwikkelde kwaliteitscatalogus (zie plandeel Catalogus onderhoud groen) en de analyse van de begroting kan echter vastgesteld worden dat met het **huidige** budget de onderhoudskwaliteit **Sober** aangevuld met alleen de begraafplaatsen op **Plus** het hoogst haalbare is.

Deze vaststelling sluit aan op de conclusie uit het Groenstructuurplan dat de onderhoudskwaliteit te laag is en een extra impuls nodig is.

Uit een globale veldverkenning, gehouden interviews en ingebrachte kennis vanuit de projectgroep komt naar voren dat de kwaliteit Sober gemiddeld genomen (circa 90%) in de praktijk ook daadwerkelijk gehaald wordt⁷. Het resterende deel van het groen haalt zelfs deze kwaliteit niet omdat het versleten is of een moeilijk beheerbare inrichting kent.

Onderstaande tabel maakt inzichtelijk wat de kosten zijn om het bestaande groenareaal volgens de kwaliteit Sober met begraafplaatsen op Plus te onderhouden. Het is hierbij wel noodzakelijk dat eenmalig geïnvesteerd wordt in het opknappen van versleten groen (§ 5.1, project 17).

⁷ Voor een definitief en geobjectiveerd beeld is het nodig om een nulmeting van de onderhoudskwaliteit uit te voeren. Deze meting heeft (nog) niet plaatsgevonden.

KOSTEN HUIDIGE SITUATIE (ANNO 2011)				
Beheereenheid	Omvang (totaal)	Eenheidsprijs /m2/jaar		Kosten per jaar, excl BTW
		Sober	Plus	
Bomen (visueel onderhoud)	25.940 stuks	€ 0,578	€ 1,931	€ 17.000
Bosjes (kleine bosvakken in wijken)	147.021 m2	€ 0,087	€ 0,273	€ 15.000
Bosplantsoen	215.828 m2	€ 0,319	€ 0,894	€ 71.000
Hagen	31.465 m2	€ 1,670	€ 4,835	€ 67.000
Heesters	132.182 m2	€ 1,110	€ 3,245	€ 159.000
Vaste planten	1.059 m2	€ 1,110*	€ 5,796	€ 2.000
Wisselperken	111 m2	€ 1,110*	€ 53,108	€ 100
Gazons	463.799 m2	€ 0,431	€ 0,780	€ 212.000
Ruw gras	137.815 m2	€ 0,353	€ 0,780*	€ 49.000
Bloemrijk grasland	175.213 m2	€ 0,729	€ 1,135	€ 128.000
Grassportvelden	201.311 m2	€ 1,013**	€ 1,013**	€ 204.000
Graskeien	8.723 m2	€ 0,340	€ 1,082	€ 3.000
Speelondergronden	8.891 m2	€ 0,626	€ 1,703	€ 6.000
Wadi's	2.921 m2	€ 0,682	€ 2,426	€ 2.000
Elementverharding (visueel onderhoud)	920.118 m2	€ 0,455	€ 1,082	€ 443.000
TOTAAL	2.446.457 m2	Gemiddeld € 0,56/m2		€ 1.380.000
BESCHIKBAAR BINNEN BEGROTING				€ 1.400.000
EXTRA BENODIGD				€ 0
*betreffende beheergroep is op dit kwaliteitsniveau niet mogelijk en wordt omgevormd naar respectievelijk heesters of gazon				
**voor grassportvelden wordt geen onderscheid in kwaliteitsniveaus gehanteerd				

5.3 Gewenst kwaliteitsbeeld groenonderhoud

De variatie aan ligging, functie en inrichting van het groen maken het wenselijk om binnen de gemeente verschillende niveaus van onderhoud voor het groenonderhoud te hanteren. Gekozen is voor een duidelijke driedeling:

- **Plus:** er wordt een hoge verzorgingsgraad nagestreefd die ten dienste staat van de leefbaarheid en representatieve functie van locaties waar een groot deel van de inwoners intensief gebruik van maakt.
- **Basis:** geeft een acceptabel en redelijk verzorgd beeld en is zodanig dat duurzame instandhouding goed is gewaarborgd.
- **Sober:** is gericht op minimale instandhouding van de voorzieningen. Dit betekent dat alleen de strikt noodzakelijke onderhoudsmaatregelen worden uitgevoerd, waarbij veiligheid, gebruik en instandhouding nog net gegarandeerd kunnen worden.

De gekozen indeling is op maat gemaakt voor de Renkumse situatie, waarbij steeds de relatie en afstemming met het CROW kwaliteitsysteem aangegeven is. Voor verder inzicht in de kwaliteitsomschrijvingen wordt verwezen naar de uitwerking in het plandeel 'Catalogus onderhoud groen'.

Het gewenste kwaliteitsprofiel is als volgt ingedeeld:

- **Plus:** begraafplaatsen, centrumgebieden, parkstroken/grote groengebieden, parken, bijzondere punten/entrees en hoofdroutes.
- **Basis:** woongebieden en sportparken.
- **Sober:** werkgebieden en buitengebied.

Onderstaande afbeelding maakt de gewenste indeling inzichtelijk:

Legenda

- Plus
- - - Standaard, hoofdroute
- Standaard
- Sober, bebouwde kom
- Sober, buitengebied

Voor een volledig overzicht van de indeling wordt verwezen naar de kaarten met functionele eenheden en de kwaliteitsindeling (plandeel KAARTEN).

Onderstaande tabel laat zien wat de kosten zijn om het gewenste kwaliteitsprofiel voor het structurele groenonderhoud te realiseren. Uitgangspunt hierbij is dat uitvoering van het Renovatieproject groen (§ 5.1 project 17) heeft plaatsgevonden.

KOSTEN GEWENSTE SITUATIE			
Berekende kosten	Beschikbaar binnen begroting	Extra benodigd	Investering renovaties
€ 2.130.000	€ 1.400.000	€ 730.000	€ 350.000

5.4 Scenario's

Het beschikbaar zijn van de instrumenten voor het kwaliteitsgestuurd werken maakt het mogelijk om diverse andere scenario's voor wat betreft het groenonderhoud in beeld te brengen en door te rekenen. Om de gedachten te bepalen over wat andere keuzes op het gebied van kwaliteitsniveau betekenen voor de onderhoudskosten zijn hieronder ter illustratie enkele alternatieve scenario's opgenomen.

Nr	Eenheid	Scenario Plus	Scenario Basis	Scenario Sober	Scenario Accent	Scenario Extra	Beeld anno 2011	Gewenst beeld
1.	Begraafplaatsen	Plus	Basis	Sober	Plus	Plus	Plus	Plus
2.	Centrumgebieden	Plus	Basis	Sober	Sober	Plus	Sober	Plus
3.	Parkstroken/grote groengebieden	Plus	Basis	Sober	Sober	Plus	Sober	Plus
4.	Parken	Plus	Basis	Sober	Plus	Plus	Sober	Plus
5.	Bijzondere punten/entrees	Plus	Basis	Sober	Plus	Plus	Sober	Plus
6.	Wonen	Plus	Basis	Sober	Sober	Sober	Sober	Basis
7.	Hoofdroutes	Plus	Basis	Sober	Sober	Sober	Sober	Basis
8.	Sportparken	Plus	Basis	Sober	Sober	Sober	Sober	Basis
9.	Werken	Plus	Basis	Sober	Sober	Sober	Sober	Sober
10.	Buitengebied	Plus	Basis	Sober	Sober	Sober	Sober	Sober
11.	Kosten	€2.780.000	€1.900.000	€1.310.000	€1.520.000	€1.700.000	€1.380.000	€2.130.000
12.	Gemiddeld /m2/jaar	€1,13 /m ²	€0,78/m ²	€0,53/m ²	€0,62/m ²	€0,70/m ²	€0,56 /m ²	€0,87/m ²
13.	Beschikbaar	€1.400.000	€1.400.000	€1.400.000	€1.400.000	€1.400.000	€1.400.000	€1.400.000
14.	Verschil	€1.380.000	€500.000	€90.000	€120.000	€300.000	€20.000	€730.000
15.	Investeringen t.b.v. renovaties	€350.000	€350.000	€ 150.000	€50.000	€100.000	€100.000	€350.000

Hierna worden de scenario's Plus, Sober en Accent kort toegelicht.

Scenario 'Plus'

Voor al het gemeentelijke groen wordt één kwaliteitsniveau gehanteerd dat een trede hoger ligt dan het huidige: Plus. Het beeld zal er buiten meer verzorgd uitzien en er zal gemiddeld vaker een onderhoudsronde plaatsvinden.

Om dit scenario te kunnen realiseren is het noodzakelijk een deel van het groenareaal te renoveren. Als het groen versleten is, is extra onderhoud onvoldoende om het gewenste, betere beeld tot stand te brengen.

SCENARIO 'PLUS'			
Berekende kosten	Beschikbaar binnen begroting	Extra benodigd	Investering renovaties
€ 2.780.000	€ 1.400.000	€ 1.380.000	€ 350.000

Scenario 'Sober'

Voor al het gemeentelijke groen, inclusief de begraafplaatsen en centrumgebieden wordt één kwaliteitsniveau gehanteerd: sober. Het totaalbeeld wordt minder dan nu en zal zodanig zijn dat de voorzieningen op het grensvlak van al of geen duurzame instandhouding zullen balanceren. Als de minimale kwaliteit onvoldoende bewaakt wordt, zal dit dan al snel leiden tot kapitaalsvernietiging. Voorbeeld: onkruidgroei is dermate sterk dat de eigenlijke beplanting afsterft door gebrek aan licht en voedingsstoffen.

Om dit scenario te realiseren zal een deel van het groenareaal omgevormd moeten worden, zodat het op een sober wijze is te onderhouden. Het gaat dan bijvoorbeeld om (een deel van) de heesters, vaste planten en éénjarigen.

SCENARIO 'SOBER'			
Berekende kosten	Beschikbaar binnen begroting	Batig saldo	Investering renovaties
€ 1.310.000	€ 1.400.000	€ 90.000	€ 50.000

Scenario 'Accent'

Begraafplaatsen, parken en bijzondere punten/entrees krijgen extra aandacht (Plus) zodat ze als accenten binnen het groen gelden. Voor al het overige gemeentelijke groen geldt dat één kwaliteitsniveau wordt gehanteerd dat vergelijkbaar is met het huidige niveau: Sober.

Renovaties van groen in de accentgebieden zal nodig zijn om dit scenario te kunnen realiseren.

SCENARIO 'ACCENT'			
Berekende kosten	Beschikbaar binnen begroting	Extra benodigd	Investering renovaties
€ 1.520.000	€ 1.400.000	€ 120.000	€ 50.000

5.5 Conclusies

Kwaliteit verhogen

De doorrekeningen van de huidige situatie, het gewenste beeld en de voorbeelden van de diverse scenario's laten zien dat de beeldkwaliteit van het groenonderhoud onder sterke druk staat. Het huidige onderhoudsbudget van € 1.400.000 is nog net voldoende om als gemiddelde kwaliteit Sober (met begraafplaatsen op Plus) te realiseren.

Het is daarentegen meer dan wenselijk om de voor Renkum karakteristieke parken en bijzondere punten/entrees ook extra aandacht te geven in het onderhoud. Hiervoor is dan een structurele verhoging benodigd van minimaal € 120.000.

Het uiteindelijke streven van voorliggende visie is echter een kwaliteitsprofiel waarbij de kwaliteiten Sober, Basis en Plus gekoppeld worden aan hiervoor meest geëigende gebieden. Op deze manier kan maximaal ingespeeld worden op de specifieke functie, inrichting, gebruik en/of karakter van de groenvoorzieningen. Hiermee wordt volledig recht gedaan aan de specifieke en verscheiden groenkwaliteiten van Renkum. Dit vraagt om een structurele verhoging van het budget met € 730.000.

Investeren in thematische projecten

Uit de beschrijving van de zeven groene loten blijkt dat ook diverse andere thema's van belang zijn om de waarde van het Renkumse groen te behouden en te versterken. Om hieraan vanuit het onderhoud handen en voeten te geven, is het noodzakelijk om in de komende jaren een aantal projecten uit te voeren. Deze vragen in eerste instantie om eenmalige investeringen van totaal € 250.000. De verwachting is dat enkele van deze projecten naast de eenmalige investering ook om een structureel budget vragen dan wel een structurele bezuiniging kunnen opleveren.

Areaal afstoten in plaats van kaasschaven

De huidige financiële werkelijkheid is vooral gericht op inkrimping. Uitvoering van verdere bezuinigingen op het groenonderhoud zal betekenen dat zowel de visuele als inhoudelijke kwaliteit zal afnemen. Immers diverse financiële taakstellingen zijn in de afgelopen decennia reeds noodgedwongen doorgevoerd. Zoals in veel gemeenten in Nederland werd daarbij de 'kaaschaafmethode' gebruikt: overal een heel klein beetje minder, zodat de gevolgen beperkt bleven. Een onderhoudsbeurt overslaan, het vak iets minder schoon achterlaten, dure elementen als rozen en perkgoed vervangen door gras of goedkopere materialen toepassen bij vervanging van onderdelen zijn hier voorbeelden van.

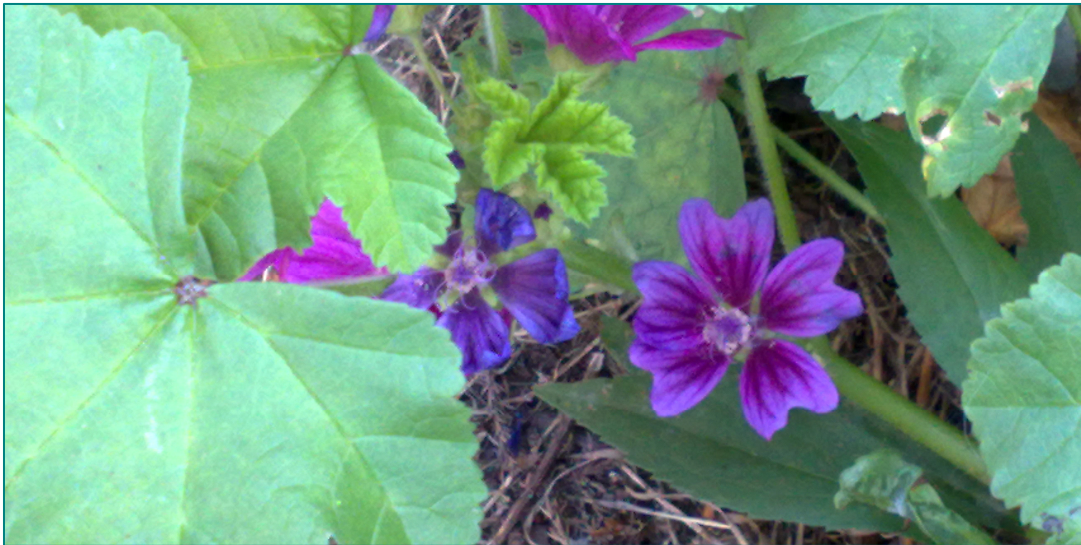
Meestal was de achterliggende gedachte of hoop dat de financiële terugval tijdelijk was en snel weer op de oude voet verder kon worden gegaan. Dit bleek echter geen realiteit. Nu in Renkum inmiddels meerdere bezuinigingsronden achter de rug zijn lukt 'kaasschaven' dan ook niet meer. In geval het onderhoudsbudget nu of in de toekomst verder verkleind wordt, zullen andere - meer ingrijpende - oplossingen gezocht moeten worden⁸.

Enkele voorbeelden kunnen zijn:

- Per wijk renovaties doorvoeren waarbij de totale openbare ruimte wordt bekeken en waar nodig wordt heringericht, op voorwaarde dat de totale beheerkosten na herinrichting 15-20% lager zijn, maar wel een onderhoudskwaliteit Basis kan worden gehaald.
- Het afstoten van groenareaal, waarbij vakken die weinig toevoegen aan het groenbeeld en/of lastig te onderhouden zijn worden afgestoten.
- Het verzelfstandigen (privatiseren) van het onderhoud van de sportparken of wijkgroen. Ook samenwerking met marktpartijen kan hier wellicht gestalte krijgen. Bij de parken is dit vanwege de grote bijdrage aan het groene karakter van de gemeente iets minder voor de hand liggend, maar samenwerking met partijen in het onderhoud zeer zeker wel (sponsoring, bewonersparticipatie). Het onderhoud van de begraafplaatsen is al gepri vatiseerd, het graf delven nog niet.

N.B. De gemeente Renkum kent op haar begraafplaatsen veel monumentale gedeelten waar zij een taak voor instandhouding heeft. Hier staan geen inkomsten tegenover en is om die reden lastig aan derden over te dragen.

⁸ Een verkennende rapportage 'Bezuinigingsscenario's openbaar groen' (oktober 2010) geeft aan de hand van een aantal scenario's inzicht in de mogelijkheden voor verdere structurele bezuinigingen op het beheer van het openbaar groen.

6. ORGANISATIE EN COMMUNICATIE

Op het gebied van organisatie zijn twee belangrijke ontwikkelingen te signaleren die nadere aandacht vragen:

- samenwerkingsverband met werkvoorzieningsschap PERMAR;
- planmatig werken versus servicegericht werken.

Daarnaast is het nodig om de onderwerpen uit dit plan bredere bekendheid te geven zodat er ook daadwerkelijk naar kan worden gehandeld. In de paragraaf communicatie zijn hiervoor enkele aandachtspunten opgenomen.

6.1 Samenwerkingsverband PERMAR

Het werkvoorzieningsschap PERMAR is een vaste partner in de uitvoering van het groenbeheer. Als centrale slogan geldt hierbij 'Groen moet je sociaal doen'.

Deze nieuwe samenwerkingsvorm plaatst diverse knelpunten in het huidige onderhoud in een ander licht en biedt kansen om deze weg te nemen. Zo zal het langjarige contract met PERMAR en inzet van plaatselijk bekende werknemers naar verwachting leiden tot een grotere betrokkenheid en een betere inzet, hetgeen dan kan leiden tot een hogere kwaliteit. Wel is hierbij van belang dat veel aandacht gegeven wordt aan opleiding zodat het vakmanschap aansluit op de vele wensen die er bestaan ten aanzien van de functies van het groen. Ook geldt dat de functie van de gemeente als regisseur belangrijk is. Zo moet het accent duidelijker dan voorheen liggen op het sturen van en toezicht houden op de resultaten om te zorgen dat de gestelde doelen ook daadwerkelijk bereikt worden.

Resultaatgericht onderhoud

In dit plan wordt ingestoken op het meer sturen op 'beeld' resultaat van het onderhoud dan op het uitvoeren van werkzaamheden. Het is daarbij belangrijker wat er wordt 'achtergelaten' dan dat er 'iemand in de straat is geweest'. Voor deel wordt met de huidige groenbestekken ook al nagestreefd.

Resultaatsgericht kunnen werken vraagt een andere insteek van werken voor zowel de gemeente als de aannemers of eigen medewerkers. Want is er voldoende duidelijkheid over het resultaat dat van hen wordt verlangd? De instrumenten die binnen het kader van dit plan ontwikkeld zijn - de catalogus en indeling in onderhoudskwaliteiten - vormen daarbij praktische hulpmiddelen. Daarnaast zijn de onderdelen verantwoordelijkheid en betrokkenheid, aansturing en controle zwaarwegende onderwerpen.

Laatstgenoemde onderwerpen komen beter uit de verf wanneer de uitvoerder verantwoordelijk is voor het beeld van de totale openbare ruimte. Dit betekent dat bij voorkeur één vaste groep in een buurt al het onderhoud doet in plaats van dat voor de afzonderlijke onderdelen steeds wisselende mensen worden ingezet. Als voorbeeld: een chauffeur op een grote grasmaaier is eerder geneigd om zorgvuldig te werken wanneer hij (of het team waarvan hij deel uitmaakt) ook het handmatig bijmaaien en het schoonhouden van de aangrenzende paden moet doen.

6.2 Planmatig werken versus servicegericht werken

Een ander belangrijk thema is de verhouding tussen planmatig en service-/vraaggericht werken. Sinds vele jaren wordt door het team Serviceteam naast het planmatige onderhoud aandacht gegeven aan vraaggericht werken bij het beheren van het openbaar groen. Het is een vorm van service van de gemeente aan haar bewoners.

Het spreekt voor zich dat een inrichting die goed voldoet aan het gebruik ook langer 'heel en schoon' blijft en daardoor minder onderhoud vergt. In een heestervak dat bijvoorbeeld in een looproute ligt zullen looppaden ('olifantenpaden') gemaakt worden. Door bijplanten of het plaatsen van een tijdelijk raster kan alleen met veel extra inspanningen het vak worden onderhouden. Doet zij dit niet dan ziet het heestervak er minder verzorgd uit.

De kwaliteitsbeleving van de gebruiker van de openbare ruimte hangt ook samen met het adequaat reageren op klachten over het onderhoud. Het werken met serviceploegen heeft hierbij zijn vruchten afgeworpen.

Vraag en onderhoud in balans?

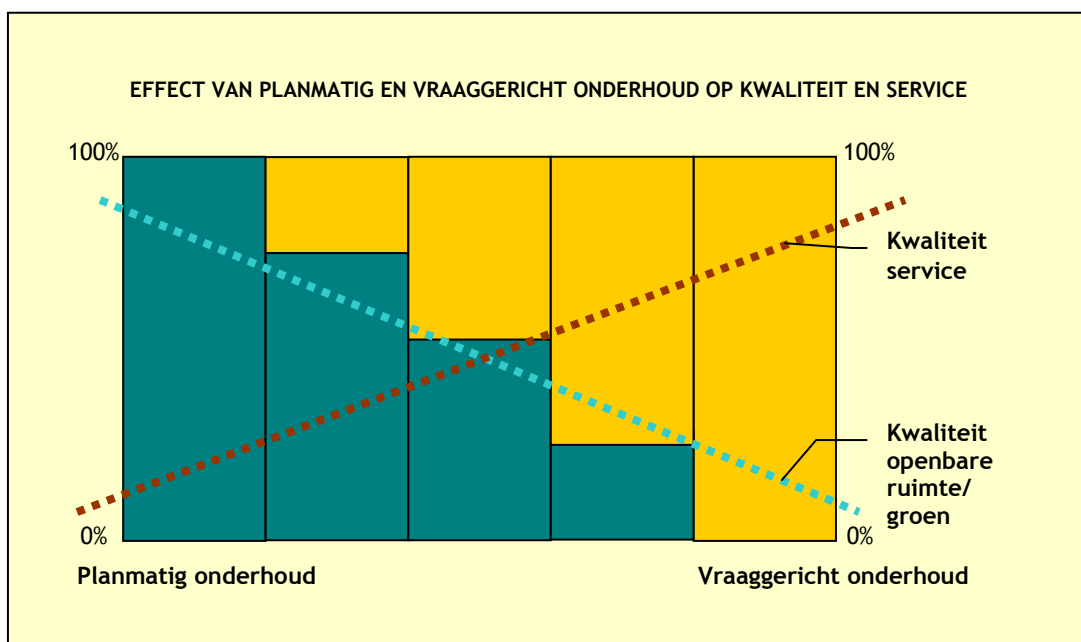
Het mag duidelijk zijn dat bij beperkt beschikbare menskracht er een spanningsveld kan ontstaan tussen een planmatige en een vraaggerichte inzet en dat er een optimale verdeling bestaat tussen enerzijds planmatig en anderzijds vraaggericht werken. Als beide in evenwicht zijn zorgen de serviceploegen ervoor dat er ongestoord planmatig kan worden gewerkt en omgekeerd. Door vraaggericht werken kan ook sneller worden ingespeeld op effecten waarin de planning of het bestek niet heeft voorzien. De afbeelding op de volgende pagina brengt dit op schematische wijze in beeld.

PLANMATIG ONDERHOUD

Onderhouden van openbaar groen betekent regelmatig verzorgen van de voorzieningen om ze functioneel te laten zijn en langdurig in stand te houden.

Dit vergt werkzaamheden van heel verschillende aard en duur. Bepaalde werkzaamheden zijn wekelijks nodig zoals het vegen van de goten. Andere werkzaamheden zijn slechts eens per 10 jaar nodig zoals het snoeien van oude bomen.

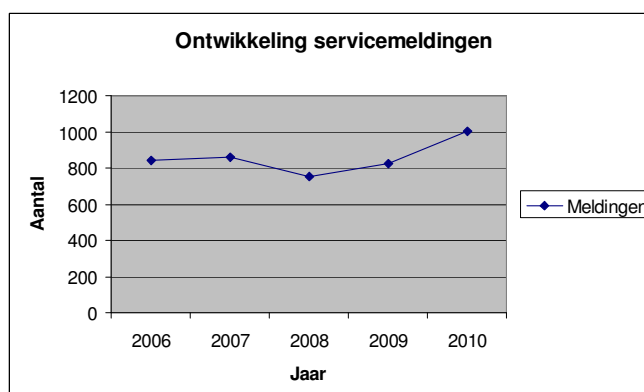
Team Groen, die deze werkzaamheden uitvoert, heeft alle onderhoudswerkzaamheden in jaarplanningen verwerkt zodat ze zeker weten dat werkzaamheden op tijd kunnen worden uitgevoerd en daarmee de voorzieningen heel, schoon en veilig worden gehouden. Door deze planningen kan er gestructureerd en planmatig worden gewerkt.

Tendens

Het leggen van een sterker accent op vraaggericht werken - bij gelijkblijvende middelen - zou wel eens tot gevolg kunnen hebben dat het planmatig werken onder druk komt te staan met als uiteindelijke gevolg dat de kwaliteit van de openbare ruimte daalt. Wanneer de kwaliteit in de directe woonomgeving van de burger daalt, roept dit weer meer service-vragen op. Voorkomen moet worden dat er een vicieuze cirkel ontstaat door steeds meer aandacht voor vraaggericht werken, waardoor de middelen bestemd voor onderhoud en renovatie niet planmatig ingezet kunnen worden. Het niet planmatig en dus tijdige uitvoeren van onderhoud en renovatie leidt tot duurder onderhoud.

Op dit moment is niet goed in beeld hoeveel metingen gestoken worden in het behandelen van service-meldingen van bewoners. De sterke toename van het aantal meldingen in 2010 (zie nevenstaande figuur) dient echter zonder meer in verband gebracht te worden met de recente bezuinigingen op het planmatige onderhoud (groenbestek). Het is zaak om na te gaan of deze

tendens zich doorzet en aan de hand hiervan te bepalen of een andere verhouding tussen planmatig en servicegericht werken noodzakelijk is.

6.3 Communicatie

Het zorgen voor draagvlak en bekendheid met een nieuw beleid en eventuele nieuwe werkwijzen vergt een doordachte communicatie. Vorm en intensiteit van communicatie hangen sterk samen met de gevolgen van een beleidswijziging voor de direct betrokkenen en belanghebbenden.

Het is dan ook verstandig om de communicatie vooraf in zijn geheel te bekijken en hierover afspraken te maken. Deze afspraken kunnen worden vastgelegd in een communicatieplan. Verder kan er ook voor gekozen worden om per individueel project of activiteit (zie hoofdstuk 5) gericht te bepalen wat de meest geëigende vorm van communicatie is. In het kader van deze rapportage wordt dit hier niet verder uitgewerkt.

Voor nu wordt volstaan met het benoemen van de belangrijkste aandachtspunten en mogelijke activiteiten die uitgevoerd kunnen worden voorafgaande aan en direct na de besluitvorming. Na de besluitvorming zal - afhankelijk van de gemaakte keuzes - de communicatiestrategie nader bepaald moeten worden.

Doelen

Met betrekking tot de communicatie over het onderwerp Groenbeheer kunnen de volgende doelen geformuleerd worden:

- **Informereren:** het bekendmaken van de inhoudelijke aspecten en drijfveren die ten grondslag liggen aan het besluitvormingsproces over groenbeheer in het algemeen en de zeven groene loten in het bijzonder.
- **Zorgen voor draagvlak:** het bewust maken van nut en noodzaak om te komen tot een eenduidig en evenwicht beleid voor groenbeheer.
- **Genereren input:** inbreng vanuit verschillende invalshoeken om tot een evenwichtig besluit te komen en kan aanleiding zijn om hen en andere actoren een bijdrage te laten leveren bij uitvoering ervan.

Doelgroepen

Er zijn verschillende doelgroepen te onderscheiden:

- bestuur, management, beleidsmedewerkers en ontwerpers;
- uitvoerenden, zowel de eigen buitendienst als aannemende partijen;
- inwoners, bedrijven en instellingen binnen de gemeente;
- terreinbeheerders, waterschappen en provincie;
- maatschappelijke organisaties als IVN, natuur- en milieuorganisaties.

Activiteiten

Om de genoemde doelen te bereiken kunnen diverse communicatieactiviteiten plaatsvinden. In de fase voorafgaande aan en direct na de besluitvorming kunnen de volgende activiteiten uitgevoerd worden:

- het houden van een voorlichtende presentatie (intern/extern);
- het organiseren van een discussiebijeenkomst (intern/extern);
- het opstellen van persberichten voor lokale en/of regionale bladen;
- het plaatsen van informatie op de website van de gemeente.

De keuze voor de communicatievorm is mede afhankelijk van de mate waarin betrokkenheid gewenst c.q. vereist is.

7. Aanbevelingen

Systematisch opknappen

Het Groenstructuurplan Renkum geeft duidelijk en op hoofdlijnen weer hoe met het groen in de gemeente moet worden omgegaan. Om dit beleid te vertalen naar het beheer en onderhoud introduceert het Beleidsplan groenbeheer het kwaliteitsgestuurd werken waarbij het onderhoud van het openbaar groen kan plaatsvinden volgens drie verschillende kwaliteitsniveaus.

Wanneer gekeken wordt naar het huidige onderhoudsniveau en de anno 2011 beschikbare financiële middelen dan blijkt het slechts mogelijk om een sober onderhoudsniveau te realiseren. Dit onderhoudsniveau staat in schril contrast met de aanwezige groene kwaliteiten en de ambities van de gemeente en kan niet anders dan als 'niet passend' bestempeld worden. Ook geldt dat met het sobere onderhoudsniveau vrijwel de grens bereikt is en dat er sprake is van kapitaalsvernietiging. Groen aanleggen en vervolgens niet kunnen onderhouden is geldverspilling.

Aanbevolen wordt om te investeren in een verhoging van de kwaliteit van het openbaar groen, waarbij areaalvermindering en beheerbaar groen sleutelbegrippen zijn. Door de openbare ruimte als geheel per deelgebied systematisch op te knappen krijgt het openbaar groen de komende 10-15 jaar nieuwe kansen om langdurig en gezond te kunnen voortbestaan.

Uitvoerenden meer verantwoordelijk maken

Qua organisatie is het belangrijk om het onderhoud van het openbaar groen en bij voorkeur de gehele openbare ruimte als totaalpakket te beschouwen. Aanbevolen wordt om ploegen (zowel eigen dienst als aannemers) verantwoordelijk te maken voor een (deel)gebied voor een langere periode (bv. door middel van meerjarencontracten). Per ploeg dient dan een minimaal niveau van vakkennis aanwezig te zijn, waarbij ervoor gekozen kan worden om enkele zeer specialistische werkzaamheden als het bomenonderhoud gemeentebreed te organiseren.

Voordeel van deze werkwijze is dat de ploegen als vanzelf gestimuleerd worden om werkzaamheden zodanig uit te voeren en op te leveren dat rekening wordt gehouden met aangrenzende terreinen en navolgende werkzaamheden. Er wordt dan volgens een lange termijn perspectief en met een integrale houding gewerkt hetgeen uiteindelijk kostenbesparend werkt en een positieve invloed heeft op het totale kwaliteitsbeeld van de openbare ruimte.

Het is belangrijk om ook het service-onderhoud te laten uitvoeren door deze integraal werkende ploegen.